

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Nuorten syrjäytymiseen vaikuttaminen ja osallisuuden vahvistaminen Järvenpäässä ja Tampereella

Sihvo, Heidi

Toropainen, Anni

2013 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Nuorten syrjäytymiseen vaikuttaminen ja osallisuuden vahvistaminen
Järvenpäässä ja Tampereella

Sihvo Heidi, Toropainen Anni
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2013

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila
Rikosseuraamusalan koulutusohjelma

Tiivistelmä

Heidi Sihvo & Anni Toropainen

Nuorten syrjäytymiseen vaikuttaminen ja osallisuuden vahvistaminen Järvenpäässä ja Tampereella

Vuosi 2013

Sivumäärä 72

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää nuorten syrjäytymiseen liittyviä tekijöitä ja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille tarjolla olevia palveluita. Työssä keskitytään työntekijöiden ja organisaatioiden näkökulmaan.

Järvenpäässä ja Tampereella on huolestuttavan paljon nuoria asiakkaita, jotka ovat suuressa vaarassa syrjäytyä tai jo syrjäytyneet yhteiskunnasta. Opinnäytetyössä keskitytään osallisuuden vahvistamiseen, joka tarkoittaa yhteen kuulumuutta, mukana oloa sekä vaikuttamista.

Haastattelimme työntekijöitä Järvenpään aikuissosiaalityössä ja nuorisokeskuksessa, sekä Tampereen kaupungin etsivässä työssä ja Tampereen Kris ry:ssä. Yhteisenä tavoitteena oli saada nuori jonkin palvelun piiriin mahdollisimman tehokkaalla työllä. Myös ennaltaehkäisevä näkökulma nousi haastatteluissa pinnalle. Haastattelut perustuivat kysymysrunkoon, mutta ne toteutuivat keskustelunomaisesti.

Yhteiskuntatasolla nuorten omaa ääntä on otettu huomioon erilaisten haastatteluiden ja nuorisopaneeleiden kautta. Aihetta ei voi vähätellä sillä nuorisotyöttömyys, koulupudokkaat ja monenlaisten ongelmien kanssa kamppailevien nuorten määrä on kasvanut hälyttävästi ja näihin asioihin puuttuminen vaatii työntekijöiltä ammattiosaamista ja nuorilta sitoutumista oman tulevaisuutensa rakentamiseen. Työn avulla saatiin kehittämisideoita nuorten palveluihin. Ideoita voitaisiin soveltaa kunnan tarjoamiin palveluihin.

Nuoret, joilla on suuri riski pudota yhteiskunnasta jäämällä ilman koulupaikkaa, työtä tai muuta tärkeää toimintaa, kasvavat riskit esimerkiksi mielenterveys ja/tai päihdeongelmaan merkittävästi. Moniammatillinen yhteistyö korostuu nuorten kohdalla, jotka tarvitsevat useita eri tukipalveluja päästäkseen kiinni yhteiskuntaan.

Asiasanat: Nuorten syrjäytyminen, osallisuus, koulupudokkaat, työttömyys, päihteet, mielen-
terveysongelmat

Laurea University of Applied Sciences
Tikkurila
Degree Programme in Correctional Services

Abstract

Heidi Sihvo & Anni Toropainen

The impact of social exclusion on young people and building participation in Järvenpää and Tampere

Year	2013	Pages	72
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to survey the reasons why young people are excluded from society and what kind of services there are to offer in Järvenpää and Tampere. We focused on employees and organizations perspective.

There are a worrying number of young people in Järvenpää and Tampere who are in a big danger to become marginalized from society. Thesis focuses on participation, which means social cohesion, presence and effectiveness.

We interviewed workers in social office and youth center in Järvenpää, youth center in Tampere and KRIS association in Tampere. The common target in these organizations was to help young people to get involved to some service that there are offered. The preventive perspective is also one of the topics when discussing with these workers. The interviews based on questions but ended up as conversation.

In society, the voices of youth have been regarded in interviews and youth panel. This topic cannot understate since youth unemployment, school drop-outs and with young people struggling with various problems have increased at an alarming rate. To interfere these problems demand professional knowledge from employees but also commitment from youth to build their own future. We reached results that can be used in youth work.

The young people that are in danger to leave out from school work or other important activities are the focus group in this thesis. The risks to become substance abusers or fall to mental illness are bigger when young people have no education, work or other activity. A multi-professional work amplifies when youth have manifold problems.

Keywords: Exclusion of young people, participation, school drop-outs, unemployment, drugs, mental health problem

Sisällys

1 Johdanto	6
2 Nuorten syrjäytyminen	7
2.1 Koulutus ja työllisyys osana nuoren elämää	9
2.2 Sosiaalisen ympäristön merkitys	12
2.3 Kasvatuksen merkitys	14
2.4 Huoli nuorten päihteiden käytöstä	16
2.5 Nuorten mielenterveysongelmat	20
2.6 Nuorten osuus rikollisuudessa	22
3 Syrjäytymistilanne Järvenpäässä ja Tampereella	23
4 Syrjäytymisen ehkäiseminen sosiaali- ja terveysalalla	25
5 Etsivä nuorisotyö	27
6 Nuorisotakuu	29
7 Osallisuuden vahvistaminen eri toimijakentillä	30
7.1 Nuorten osallisuus Järvenpäässä ja Tampereella	32
8 Tutkimuskysymykset ja -menetelmät	33
8.1 Tutkimuskysymykset	33
8.2 Tutkimusprosessi	33
8.3 Aineiston keruu ja analysointi	34
8.4 Eettisyys ja luotettavuus	35
9 Tutkimustulokset	37
9.1 Järvenpään sosiaalitoimiston lapsiperheiden ja nuorten aikuisten tiimi	37
9.2 Tampereen kaupungin etsivä työ	43
9.3 Vrev- hanke	46
9.4 Järvenpään nuorisokeskus	49
10 Nuorten palvelut Järvenpäässä ja Tampereella	52
11 Johtopäätökset	56
12 Pohdinta	58
13 Liitteet	65

1 Johdanto

Nuorten syrjäytyminen on ajankohtainen ja kasvava ongelma. Syrjäytymiseen vaikuttaminen ja ennaltaehkäisy ovat nousseet yhdeksi suurimmaksi tavoitteeksi Suomessa. Nuorten syrjäytyminen on vakava ongelma, jonka seuraukset voivat olla haitallisia niin nuorelle itselleen kuin yhteiskunnallisestakin näkökulmasta.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää syitä nuorten yhteiskunnasta syrjäytymiselle. Syiden pohjalta lähdemme tutkimaan kuinka nuorten syrjäytymiseen voidaan vaikuttaa osallisuuden kautta Järvenpäässä ja Tampereella. Kohdekaupungit valikoituivat sen perusteella missä työskentelemme, sekä sen vuoksi että koimme tarpeelliseksi tutkia kahta hyvinkin erilaista kaupunkia.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen, eli laadullinen. Tutkimuksen tarkoituksena on oppia ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, eli nuorten syrjäytymistä ja osallisuuden vahvistamista mahdollisimman laajasti. Tässä tutkimuksessa perehdytään vahvasti ilmiöön vaikuttaviin tekijöihin jotta pystymme paremmin ymmärtämään myös syrjäytymiseen vaikuttavia keinoja.

Tutkimme sitä miten työntekijät ymmärtävät osallisuuden vahvistamisen ja miten sitä käytännössä toteutetaan Järvenpäässä ja Tampereella, jonka vuoksi työssä näkyvät haastateltavien työntekijöiden oma näkemys. Tutkimuskohteeksemme olemme rajanneet 16 - 25 - vuotiaat syrjäytyneet nuoret koska kyseinen ikäjakauma korostuu etsivän työn, sekä aikuissosiaalityön nuorissa asiakkaissa.

Aineistoa syrjäytymisen syistä ja tilastoista keräsimme kirjallisuuden ja ajankohtaisten uutisten kautta. Nuorten syrjäytymiseen vaikuttavia keinoja ja osallisuuden vahvistamista tutkimme haastattelemalla avoimen keskustelun kautta eri ammattiluokkien työntekijöitä Järvenpään nuorisokeskuksessa, Järvenpään aikuissosiaalityössä, sekä Tampereen kaupungin etsivässä työssä ja Kris Tampereen Vrev- hankkeessa. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin.

Opinnäytetyön idea lähti omakohtaisten kokemusten kautta työkentillämme Järvenpäässä ja Tampereella. Molemmissa kaupungeissa on huolestuttavan paljon nuoria asiakkaita jotka ovat suuressa vaarassa syrjäytyä, tai jo syrjäytyneet yhteiskunnasta. Opinnäytetyötä tehdessämme keskustelimme aiheesta keskenämme mahdollisimman paljon jotta saimme monipuolista näkökulmaa työhömmä, sekä myös itsellemme.

2 Nuorten syrjäytyminen

Syrjäytyminen ei ole yhden tekijän summa vaan se nähdään pitkän aikavälin prosessina. Syrjäytymistä voitaisiin kutsua kasaantuneeksi huono-osaisuudeksi. Syrjäytymiseen liitetään esimerkiksi koulutusmahdollisuuksien puute, työttömyys, sosiaaliset suhteet, syrjintä, mielen-terveysongelmat, sekä päihteiden käyttö. (Kuorelahti ym. 199: 6-9.) Tuula Helneen (2002) mukaan yhteiskunnan tulisi pohtia syrjäytymistä laajemmin. Moni yhteiskunnasta syrjäytyneeksi kutsuttu henkilö ei koe itseään syrjäytyneeksi. Onko siis olemassa syrjäytymistä vai syrjäyttämistä. (Helne 2002:1-4.)

Juha Korhosen Ylen artikkelissa kerrotaan että Suomessa on yli kolmekymmentätuhatta pelkän peruskoulun suorittanutta 15-24-vuotiasta jotka eivät käy koulua tai ole töissä. Näistä nuorista joka kolmannes on työttömiä työnhakijoita ja loput täysin työmarkkinoiden ulkopuolella. Totuus on, että kukaan ei tiedä missä nämä nuoret ovat. Useimmiten nuoret eivät itse koe olevansa syrjäytyneitä, etenkin jos nuorella on ystäviä eikä hän ole yksin. (Korhonen 2013.)

Järvenpään nuorisokeskuksessa ja aikuissosiaalityössä käydyistä keskustelusta käy ilmi, että yksi pahimmista syrjäytymisen aiheuttajista on koulukiusaaminen. Jo alakoulussa aloitettu kiusaaminen johon ei ole puututtu, voi pahimmillaan johtaa sosiaalisista suhteista eristäytymiseen. Kotoa poistumisen pelko voi pahimmillaan jättää elinikäiset arvet. On todella huolestuttavaa jos koulussa ei puututa kiusaamiseen. Voisi sanoa, että lähes jokainen jossain vaiheessa elämää näkee kiusaamista, joutuu kiusatuksi tai on itse kiusaajana. Puuttuminen on usein nuorelle vaikeaa koska pelko joutua itse kiusaamisen kohteeksi kasvaa. On aikuisen vastuu puuttua asiaan. Yhdenkään ihmisen ei tulisi joutua kiusaamisen kohteeksi. Valtakunnalliset säästöbudjetit vähentävät huomattavan määrän koulunkäyntiavustajien paikkoja. Tämä on hälyttävää sillä kasvavien koululuokkien valvonta ei riitä pelkälle opettajalle. Tällaiseen asiaan tulisi panostaa, eikä säästää, koska jokainen kasvava lapsi ja nuori on oikeutettu hyvään ja turvalliseen elämään. (Haastattelut 1 ja 3.)

Järvenpään aikuissosiaalityössä työskentelevä sosiaalityöntekijä kertoo että nuoret jotka ovat vaarassa syrjäytyä esimerkiksi mielenterveys- ja/ tai päihdeongelman vuoksi tarvitsevat tehokkaita ja nopeita tukipalveluita kuntoutumiselle. Kodin ja koulun sekä muiden tahojen välinen yhteistyö on tärkeää jos nuoren epäillänsä olevan kaidalla tiellä. On huolestuttavaa että on kuitenkin paljon niitä koteja, joissa nuoren ongelmiin ei osata tai haluta puuttua. Näissä tilanteissa vastuun joutuu usein ottamaan viranomainen. (Haastattelu 1.)

Terveysteen, terveystottumuksiin ja päihteisiin liittyvät asenteet ovat helposti omaksuttavia nuorten keskuudessa. Aivan kuten aikuiset, myös nuoret valitsevat käyttävätkö päihteitä vä-

hän, kohtuullisesti vai runsaasti. Valintoihin vaikuttaa usein nuoren elämäntilanne ja ympäristö. Nämä vaikuttavat nuoreen joko altistavasti tai suojaavasti. Tieto, itsetunto ja sosiaaliset taidot ovat tärkeimpiä sisäisiä voimavaroja. Ulkoisista voimavaroista tärkeimpiä ovat perheen ja ystävien tuki, sekä mahdollisuudet harrastaa jotakin. Nuoren yksilöllisen tuen perustaksi on ehdottoman tärkeää tunnistaa näitä sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja, sekä näiden kautta suojaavia ja altistavia tekijöitä. (Pirskanen 2011: 4.)

Rovaniemen yhdyskuntaseuraamustoimiston apulaisjohtaja Liisa Ravaska kertoo Suomenmaan tekemässä haastattelussa että nuorten syrjäytyminen näkyy myös rikosseuraamuslaitoksella. Nuorille on vaikeaa löytää sopivia yhdyskuntapalvelupaikkoja. Useimmilla rikoksiin syyllistyneillä nuorilla ei ole peruskoulun jälkeistä koulutusta, tai työkokemusta, jonka vuoksi on haastavaa löytää nuorelle paikkaa johon hänet otettaisiin vähäisen osaamisen vuoksi. (Simoska 2013.)

Perheväkivalta on erittäin vakava uhka. Se aiheuttaa suurella todennäköisyydellä traumaattisia kokemuksia lapselle tai nuorelle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetushallituksen järjestämässä seminaarissa keskusteltiin nuorten syrjäytymiseen vaikuttavista tekijöistä sekä ennaltaehkäisevistä keinoista. (Erhola 2013.)

”Lapsilla ja nuorilla on oikeus, ei vaan leikkiä ja kasvaa, vaan elää ja tulla rakastetuksi omista lähtökohdistaan. Toimimmeko me aikuisina, ammattilaisina ja lähimmäisinä niin, että mahdollistamme sen?” (Erhola 2013.)

Ylivohtaja Marina Erhola kommentoi seminaarissa perheväkivallan olevan yksi vakavimmista nuoriin ja lapsiin kohdistuvista uhkista 2000-luvun Suomessa. Jopa noin 20 prosenttia suomalaisista lapsista altistuu perheväkivallalle, johon kuuluvat myös vanhempien välinen väkivalta ja lapsen emotionaalinen laiminlyönti. Läheiset välit perheeseen ja kontaktit ulkomaailmaan ovat tärkeitä asioita nuorille. Myös kuulluksi tuleminen ja onnistumisen tunteet ovat tärkeitä asioita. Erholan mukaan suurimmat riskitekijät syrjäytyä tai joutua syrjäytetyksi ovat siirtymävaiheet, esimerkiksi siirtyminen koulusta opintoihin tai opinnoista työelämään. (Erhola 2013.)

2.1 Koulutus ja työllisyys osana nuoren elämää

Kouluaiikana diagnosoitu oppimisvaikeus voi asettaa haasteita opiskeluille minkä vuoksi peruskoulun oppimäärä on saattanut jäädä kesken ja näin ollen suorittamatta. Muun muassa etsivän työn asiakkaissa Järvenpäässä ovat korostuneet nuoret joilla on huomattavia oppimisen vaikeuksia, joita ei ole koskaan tutkittu tai tutkimustulokset eivät syystä tai toisesta siirry eteenpäin. (Haastattelu 3.)

Syrjäytymistä on kuvailtu viisivaiheisena prosessina, joka usein laajenee ja pahenee. Ensimmäisenä on mainittu ongelmat kotona, koulussa tai sosiaalisessa ympäristössä. Toisena vaiheena mainitaan koulunkäynnin keskeytyminen tai heikko koulumenestys. Kolmantena on huono työmarkkina-asema. Neljäntenä vaiheena on täydellinen syrjäytyminen, jolloin eletään toimeentulotuen varassa, mukaan tulevat mahdolliset rikokset ja eristäytyään. Viimeinen vaihe on laitostuminen ja eristäytyminen yhteiskunnasta. (Jalovaara 2012:22-23.)

AmmatINVALINTA on usein nuorelle erittäin haasteellinen tehtävä. Vuoropuhelu nuoren kanssa tulevista jatko-opinnoista olisi hyvä aloittaa niin pian kuin mahdollista. Opinto-ohjauksen merkitys on kasvanut, sillä nuoren on saatava riittävästi tietoa eri vaihtoehtoista ennen koulupaikan valintaa. Se, että nuori on alalla joka mahdollistaa työllistymisen on tärkeää niin nuorelle kuin yhteiskunnallekin. Jos nuori päätyy väärälle alalle, vie hän usein paikan sellaiselta joka alalle olisi kovasti halunnut. Myös motivaation puute voi aiheuttaa sen että nuori jättää koulun kesken. Nuoret jotka jäävät ilman opiskelupaikkaa ovat suuressa vaarassa syrjäytyä. (Tarvainen, Pietiläinen, Kuure 2007: 61.)

Järvenpään nuorisokeskuksen etsivän työn toimintasuunnitelmasta löytyy keinoja ennaltaehkäisevään nuorisotyöhön ja monia oleellisia asioita jotka liittyvät nimenomaan syrjäytymiseen ja siihen vaikuttamiseen. Nuorisolain etsivälle nuorisotyölle asettamat tavoitteet - tuen tarpeessa olevan nuoren auttaminen, koulutus - ja työmarkkinoille suuntautumisen tukeminen, hänen kasvunsa ja itsenäistymisen tukeminen ovat laajoja osa-alueita. Asiakkaiden haasteelliset elämäntilanteet asettavat etsivän työn rooliin, jossa työn rajaamisella ei voida vaikuttaa asiakkaiden määrään tai heidän tilanteidensa puuttumiseen kun taas esimerkiksi sosiaalityössä asiakkaat voidaan jakaa alueen perusteella tai lakisääteisellä tehtävänkuvalla. Nuorten kanssa tehtävä työ vaatii ennen kaikkea substanssiosaamista. Tukeminen on olennainen osa yhteiskunnasta syrjäytyneen nuoren parissa työskentelyssä. (Etsivän työn toimintasuunnitelma vuodelle 2013.)

Nuorisotyöttömyys on ollut voimakkaan keskustelun aiheena. Mediassa sen kerrotaan jatkavan kasvuaan. Nuoria työttömiä on Suomessa noin Kouvolan asukasluvun verran, laskentatavasta riippuen. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli kesäkuussa 2013 viidennes enemmän kuin vuonna 2012. Ministeriön teettämän tilaston mukaan heitä on vuonna 2013 noin 44 900, kun viime vuonna 2012 määrä oli 8 100 pienempi. (Tilastokeskus 2013.)

Pelkän peruskoulun käyneiden nuorten tilanne saattaa lähitulevaisuudessa hankaloitua entisestään. Suurin kilpailu tullaan jatkossa käymään perusasteen työpaikoista, esimerkiksi kaupoissa ja ravintoloissa. Näiden työpaikkojen määrä kuitenkin vähenee jatkuvasti, noin 20 000-30 000 vuodessa. Parissakymmenessä vuodessa aputyöpaikkoja on kadonnut yli puoli miljoonaa ja tilastokeskuksen kehittämispäällikkö Pekka Myrskylä arvioi MTV3:n teettämässä haastattelussa että joka viides poika jää pelkän perusasteen varaan. Myrskylä ehdottaakin että kymppiluokka tulisi pakolliseksi, mikäli nuorella ei ole mahdollisuutta jatkokoulutukseen. (Kaija 2013).

15-24-vuotiaita nuoria oli kesäkuussa 2013 yhteensä 657 000. Heistä työssäkäyviä oli 363 000 ja työttömiä 88 000. Nuorten 15-24-vuotiaiden työttömyysaste oli kesäkuussa 19,6 prosenttia, mikä oli 2,0 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin. Nuorten työttömyysasteen trendi oli 20,6 prosenttia. Samanikäisten 15-24-vuotiaiden nuorten työttömien osuus väestöstä oli 13,4 prosenttia. (Tilastokeskus 2013).

Moni nuori jää vuosittain ilman opiskelupaikkaa. Tilastokeskuksen teettämän tutkimuksen mukaan ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon suorittaneita oli vuonna 2012 yhteensä 36 500. Tutkinnon suorittaneita oli enemmän kuin edellisellä vuonna, lähes 3,5 prosenttia. 52 prosenttia tutkinnon suorittaneista oli miehiä. Tutkintoja suoritettiin eniten tekniikan ja liikenteen alalla, yhteensä 42 prosenttia. Seuraavaksi eniten, eli 17 prosenttia tutkinnoista suoritettiin sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla, 12 prosenttia matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, sekä 11 prosenttia liiketalouden ja hallinnon alalla. Kaikilla muilla koulutusaloilla luvut olivat alle 10 prosenttia. (Tilastokeskuksen tutkimus 2013.)

Taulukossa (Liite 4) on esitelty opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen tutkinnon suorittaneet koulutusaloittain vuonna 2012. Taulukosta ei ilmene oppisopimuskoulutuksen suorittaneita. (Tilastokeskuksen tutkimus 2013.)

Taulukosta ilmenee suosituimmat koulutusalat niin miesten kuin naistenkin keskuudessa. Koulun pääsemisen mahdollistamiseksi olisi hyvin tärkeää että näillä aloilla olisi myös riittävästi opiskelupaikkoja tarjolla. Oma mielenkiintoa vastaavan alan löytäminen on tärkeää niin nuorelle kuin yhteiskunnallisestakin näkökulmasta.

Koulun keskeyttäminen on usein merkittävä hukkainvestointi, mikäli nuori siirtyy koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Keskeytys voi myös altistaa syrjäytymiselle. Suurena riskinä on että nuori passivoituu ja siirtyy elämään toimeentulotuella sekä muilla etuuksilla. Koulutus ehkäisee parhaiten syrjäytymiseltä. Koulutuksen puute vähentää mahdollisuuksia päästä työmarkkinoille. Myös iän karttuessa kynnys aloittaa opiskelut kasvaa. (Leinonen 2013).

2.2 Sosiaalisen ympäristön merkitys

Lapsuudesta nuoruuteen siirtyminen tapahtuu yksilöllisessä kehitystahdissa, aivan kuin siirtyminen nuoruudesta aikuisuuteen. Ei voida tarkkaan määritellä milloin nuoruus alkaa ja milloin se päättyy. Yleensä nuoruus alkaa kuitenkin noin 12-13-vuoden iässä ja päättyy noin 21-25 vuoden iässä. (Lindblom, Niemelä, Päivänsalo, Tynjälä 2006:90.)

Identiteetin rakentaminen alkaa uudestaan nuoruusiässä vaikka lapsuudessa minän perusta on jo luotu. Identiteetillä tarkoitetaan ihmisen kokonaiskäsitystä itsestään, eli fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista tietoutta arvoistaan ja ominaisuuksistaan. Käsite identiteetistä voidaan jakaa sosiaaliseen ja henkilökohtaiseen identiteettiin. Sosiaalinen identiteetti tarkoittaa ihmisen ominaisuuksia, jotka hän jakaa muiden ihmisten kanssa. Ihmisellä on luontainen tarve tuntea kuuluvansa johonkin. Sosiaalinen identiteetti rakentuu eritasoista joita määrittävät esimerkiksi perhe, ystävät ja kansalaisuus. Henkilökohtainen identiteetti viittaa taas yksilön ainutlaatuisiin ominaisuuksiin ja sisältää ihmisen itsetunnon sekä minäkäsityksen. Nuoruusiässä ihminen luonnehtii itseään tavoitteiden ja arvojensa kautta. Nuoren käsitys omista arvoistaan, eli itsetunnostaan on usein koetuksella nuoruusiässä. Hyväksymisen ja kuuluvuuden tunteet vaikuttavat terveeseen minäkuvaan. (Lindblom ym. 2006: 93 - 98.)

Psykososiaalisesta näkökulmasta tarkasteltuna identiteetin rakentuminen tapahtuu erilaisten prosessien vuorovaikutuksessa kuten miten yksilö kykenee hyödyntämään kulttuurinsa sosiaalisia arvoja ja luokituksia? Miten muut arvioivat yksilöä? Miten yksilö arvioi muita? Miten yksilö tulkitsee sen miten muut arvioivat häntä? Identiteetin muodostaminen on yksi nuoruuden tärkeimmistä kehitystehtävistä. Psykodynaamisesta näkökulmasta edellytykset rakentaa omaa identiteettiä paranevat, jos nuori pystyy työstämään niitä puolia itsessään jotka lapsuudessa jäivät heikommalle. (Lindblom ym. 2006: 95.)

Järvenpään aikuissosiaalityön nuoret asiakkaat kertovat usein avuttomuuden tunteesta ja siitä etteivät saa otetta elämästään. Avuttomuuden tunne voi johtaa tylsistymiseen tai siihen ettei millään yksittäisellä asialla ole enää suurta painoarvoa elämässä. Tulevaisuus on häilyvä käsite. Työpaikkaa on hankala hankkia, kun ei ole koulutusta, eikä aikaisempaa työkokemusta. Sosiaaliset suhteet voivat myös olla vähäisiä tai täysin olemattomia. Aikuissosiaalityössä kohdataan paljon yhteiskunnasta syrjäytyneitä nuoria joiden päivärytmi koostuu miltei täysin tietokoneen ääressä. On useita asioita joita voi hoitaa sähköisesti, jonka vuoksi kotoa ei tarvitse poistua kuin pakkotilanteissa. (Haastattelu 1.)

Tietokonetta tulee helposti käytettyä liikaa koska internet tarjoaa valtavasti mahdollisuuksia pelata ja käyttää muitakin verkostoja. Riski jäädä koukkuun kasvaa, jos pelaaminen tai muut nettisuhteet korvaavat ihmissuhteita. Sosiaalisista ympyröistä erkaantuminen saattaa myös

olla merkki koulukiusaamisesta tai masennuksesta. Internetin ja tietokonepelien jatkuva käyttö vaarantaa tutkitusti sosiaalisten taitojen kehityksen. Se vie usein liian suuren ajasta, joka nuoruusiässä olisi tärkeää suunnata vuorovaikutukseen. Sosiaaliset tukiverkot ja arkiset ongelmanratkaisutaidot eivät kehity pelkästään virtuaalimaailmassa. On hankalaa antaa oikeanlaista aikasuositusta median käytölle. Median käyttö on yleensä kohdallaan, jos se ei vie liikaa aikaa nukkumiselta tai sysää muiden tärkeiden asioiden hoitamista. Aikuisen valvonta, selvät rajat ja nuoren oma ryhdistäytyminen ovat tärkeitä asioita, jotka auttavat nuorta irrottautumaan liiallisesta pelien ja tietokoneen käytöstä. (Vanhempainnetti.)

2.3 Kasvatuksen merkitys

Nuoren suhde omiin vanhempiin on usein koetuksella nuoruusiässä. Nuori pyrkii itsenäistymään ja aikuistumaan, mutta tarvitsee vielä kuitenkin samaan aikaan vanhempiensa tukea. Nuoren murrosiän myllerryksissä myös vanhemmat saattavat elää muutosten aikaa kun omat vanhemmat ikääntyvät ja omaan terveyteen tulee kiinnittää enemmän huomiota. Aina ei ole niin, että ainoastaan nuoren murrosikä aiheuttaa ristiriitoja. Suurimmalle osasta nuorista vanhemmat ovat elämän tärkeimpiä ihmisiä ja tuntevat emotionaalista läheisyyttä vanhempiin kohtaan. Varhaislapsuudessa rakennettu kiintymyssuhde muokkaa ihmisen myöhäisempiä vuorovaikutussuhteita. Yleensä turvallisen kiintymyssuhteen kokeneilla lapsilla on parempi itsetunto nuoruudessa. He pystyvät myös useimmin luomaan vahvempia ystävyys- ja seurustelusuhteita. Nuori jolla on turvallinen kiintymyssuhde, on myös tutkimusten mukaan osallistuvampi yhteiskunnallisiin asioihin. (Lindblom ym. 2006: 104-105.)

Kasvatuksen sisällöllinen merkitys ja suvaitsevaisuus ovat kasvatuksen tärkeimpiä tukipilareita. Ihmiset haluavat luonnostaan kuulua jonkinlaiseen yhteisöön ja kaikki inhimillinen oppiminen on perusluonteeltaan yhteisöllistä ja sosiaalista. Kasvatuksella on suuri rooli nuoren kasvussa hyvään ja vastuulliseen elämään. Syvä ahdistus piinaa suurta osaa nuorista. Syrjäytyminen, sekä yksinäisyyden tunne saattavat johtaa vakaviin ongelmiin. Nuoren olisi tärkeää löytää oma paikkansa koulumaailmassa ja lähiympäristössään. Myös häiriökäyttäytymiset ovat lisääntyneet huomattavasti. Jalovaaran mukaan näyttää siltä että sosioemotionaaliset taidot puuttuvat etenkin useilta nuorilta miehiltä jotka purkavat aggressiotaan ulospäin, kun taas tytöt kohdistavat sen itseään vastaan. Nuorten tulisi oppia sietämään myös pettymyksiä. Kauan jatkunut ulkopuolisuus ja asunnottomuus ovat suuria haittatekijöitä syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Näitä ongelmia kohtaavilla nuorilla on usein vaikeuksia kiinnittyä yhteiskunnallisiin asioihin, kuten työhön ja koulutukseen. (Jalovaara 2012: 11-13.)

Jalovaara viittaa kirjassaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen erikoistutkija Tarja Heinon artikkeliin (AL 3.6.12) lastenhuollon systeemin täysremontista. Nuoria on kuunneltava ja ongelmiin on haettava uusia ratkaisukeinoja. Sosiaalityöntekijöitä on liian vähän ja lastensuojelun vaiheessa perheitä ei tueta riittävästi. (Jalovaara 2012: 14.)

Pohdimme omasta näkökulmastamme kasvatuksen merkitystä. Näkemyksemme mukaan lastensuojelun vaiheessa perhetyöntekijällä on tärkeä rooli. Perhetyöntekijän tarkoituksena on tukea perhettä ongelmien keskellä ja olla arjen tukena. Usein vaikeitakin asioita saadaan selvitettyä tuen avulla eikä radikaaleihin ratkaisuihin kuten huostaanottoon tarvitse ryhtyä. Yhtenä suurena ongelmana on myös nuorten sopeutuminen uusioperhe-elämään. Välit uuteen isä- tai äitipuoleen saattavat olla tulehtuneet monistakin eri syistä ja tällöin nuori voi tuntea olonsa ulkopuoliseksi. Näitä nuoria tulisi ehdottomasti tukea, jottei pahan olon tunne pääse

kasvamaan ylitsepääsemättömäksi. Vanhempien tuki on tärkeää kasvavalle lapselle ja jos tätä ei riittävästi saa, tulee tukea saada muulta taholta. Nuorisokotien toimintamalleihin tulisi panostaa koska äärimmäisissä tilanteissa se voi olla nuoren ainut turvallinen ympäristö.

Nuorten psyykkiset ongelmat eivät siedä liian pitkää odottelua vaan psykiatrille on päästävä nopeasti. Varhainen puuttuminen antaa parhaimman tuloksen. Nuorten kasvukehitys on yhteydessä heidän ympäristössään vallitseviin vuorovaikutussuhteisiin. Perheen varakkuus ei aina takaa nuoren hyvinvointia ja vähävaraisemmassakin perheessä voi vallita hyvät vuorovaikutussuhteet. (Jalovaara 2012: 15.)

Oman kokemuksemme mukaan kasvatukseen kuuluu myös nuoren kannustaminen ja tukeminen. Esimerkiksi peruskoulun jälkeisiin opintoihin hakeutuessa nuori usein tarvitsee kannustusta vanhemmiltaan. On sellaisiakin tilanteita jossa vanhemmat jopa kannustavat nuorta pitämään välivuoden opiskeluista, esimerkiksi sen vuoksi että nuori voi huilata tai vanhemmat ovat väsyneitä nuoren heikkoon menestykseen peruskoulussa. Välivuodessa kuitenkin piilee usein riski. Kouluun palaamisen kynnyksessä kasvaa kun arki vaatii enemmän aikaisia heräämisiä ja sitoutumista opiskeluihin.

2.4 Huoli nuorten päihteiden käytöstä

Nuorten päihteidenkäyttö, sekä päihteiden kokeilukäyttö ajoittuvat entistä varhaisempaan nuoruuteen. Nuoren päihteidenkäyttö lisää merkittävästi nuoren syrjäytymisriskiä. Huumeiden saatavuus on helpottunut, sekä lisääntynyt. Joillakin nuorilla on kohonnut riski altistua päih-teille. Syrjäytymisen riskiä lisää merkittävästi jos nuori on omaksunut päihdemyönteisiä käyt-täytymistapoja, sekä jos nuoren henkilökohtaiset valinnat, tai nuoren kasvuympäristö altistaa nuorta päihteidenkäytölle. Nuorten päihteidenkäyttö altistaa myös nuorta useille riskeille, kuten rikoksen uhriksi joutumiselle. Huumeidenkäyttö on Suomessa laitonta. Laittomien päih-teiden käyttö saattaa altistaa nuorta myös muulle rikollisuudelle. Usein yksi nuori kärsii use-asta ongelmasta samanaikaisesti. Nuorella saattaa ilmetä päihteidenkäyttöä, koulupinnausta, kiusaamista, tai rikollista toimintaa samanaikaisesti. Erilaiset siirtymävaiheet, kuten oppilai-toksen vaihtuminen tai muuttaminen eri paikkakunnalle on nuorelle merkittävä riskiajankoh-ta. (Liimatainen-Lamberg 1996:76- 77.)

Valitettavasti nuorta usein syyllistetään tekemistään rikkeistä ilman sen tarkempaa tietoa mikä on johtanut rikkeen tekemiseen. Esimerkiksi oppilaan syyllistyttyä ilkivaltaan oppilaitok- sessaan, häntä saatetaan jatkossa syyttää myös samankaltaisista teoista ilman hänen osalli- suuttaan tapahtuneeseen. Näin nuori leimautuu ja syrjäytymisriski kasvaa. (Kuorelahti ym. 1999: 52.)

Riski- ja suojaavat tekijät luokitellaan geneettisiin, persoonallisuuteen liittyviin, perhe taus- toihin sekä ympäristötekijöihin. Edellä mainituilla tekijöillä on suuri vaikutus nuoren kehitty- miseen ja käyttäytymiseen. Jos nuorella on useita suojaavia tekijöitä, todennäköisyys päih- teidenkäytölle ja syrjäytymisriskille madaltuu. Ennaltaehkäisevässä työssä tärkeintä on oppia tunnistamaan riskiryhmät. Havainnollistamalla myös nuoren suojaavat tekijät, voidaan niiden vaikutusta vahvistaa, jolloin riskitekijöiden vaikutus heikkenee. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Nuoren persoonallisuuden ominaispiirteet saattavat lisätä riskikäyttäytymistä. Käytöshäiriöt, kapinallisuus, aggressiivisuus ja keskittymisvaikeudet altistavat nuorta riskikäyttäytymiselle. Oman valinnan tai edellä mainittujen käyttäytymishäiriöiden vuoksi, nuori saattaa ajautua porukkaan, jossa käyttäytymishäiriöt ja niiden vaikutukset voimistuvat. Nuori saattaa juoda alkoholia myös tukahduttaakseen pahanolon tunteensa. Nuoren traumaattiset kokemukset ovat suuri riski myöhemmin alkavalle riippuvuudelle. Ei pidä luulla, että vain huumausaineiksi luokiteltavat aineet aiheuttavat riskin, vaan myös nuorena aloitettu tupakointi on merkittävä riskitekijä alkavalle päihdehäiriölle. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Nuoren näyttämisen ja yhteenkuuluvuuden halu lisää päihdekäytön riskiä. Jos kaveripiirissä käytetään paljon alkoholia, voi kaveripiiri painostaa myös nuorta alkoholin juomiseen. Kaveripiirin vaikutus nuoreen on ilmiselvää. Etenkin nuoret peilaavat itseään ympäröivään maailmaan etsiessään omaa identiteettiään. Usea syrjäytymisriskissä oleva nuori kokee, ettei häntä arvosteta tai hän ei tule hyväksytyksi. Tällöin nuori pyrkii samaistumaan johonkin, tunteakseen arvostusta ja yhteenkuuluvuutta. Nuoret elävät usein päivä kerrallaan, eivätkä osaa tai halua ajatella päihdekäytön seurauksia. Myös elämishakuinen käyttäytyminen altistaa nuorta päihteille. Nuoren kohtaamat epäonnistumiset ja vaikeudet turhauttavat, jolloin alkoholia saatetaan käyttää turhautumisen poistamiseksi. Pelkotilojen tai haastavien sosiaalisten tilanteiden lieventämiseksi alkoholi toimii estojen vähentäjänä. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Päihdehäiriöt ovat yleisempiä pojilla, kuin tytöillä. Yhteiskunnassamme vallitseva alkoholikulttuuri, saattaa vääristää nuoren käsitystä hyväksyttävästä alkoholinkäyttötavasta. Kasvu- ympäristössä aikuisen ihmisen humalahakuinen juominen altistaa nuorta vääristyneelle mallioppimiselle. Päihdehäiriöistä kärsivien lapsilla on huomattavasti suurempi riski sairastua päihdehäiriöön, kuin terveen ihmisen lapsilla. Kasvu- ympäristön ongelmien seuraukset ovat usein vakavia ja aiheuttavat myös nuorelle erinäisiä ongelmia. Kasvu- ympäristön ongelmat ovat kestäneet usein pitkiä aikoja ja aiheuttaneet nuorelle altistumista kyseisille ongelmille. Päihdehäiriöön on osittain geneettinen alttius. Geneettinen alttius ei kuitenkaan ole selkeä syy päihdehäiriön synnylle. Useat suojaavat tekijät kumoavat yhden riskitekijän vaikutuksen. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Päihdehäiriöltä suojaavia tekijöitä tulisi vahvistaa niitä havaittaessa. Kiintymyssuhde aikuisen on ensiarvoisen tärkeää. Hyväksytyksi ja arvostetuksi tuleminen madaltavat päihdehäiriön riskiä. Harrastustoiminta ja koulunkäynti asettavat nuorelle toivottavaa tekemistä, joka toimii suojana päihdehäiriön synnylle. Onnistumisen kokemukset lisäävät itseluottamusta, joka vähentää nuoren päihteidenkäytön hallitsematonta käyttöä. Nuoren lähipiirin päihteettömyys ja kielteinen asenne päihteisiin suojaavat nuorta päihdehäiriöiltä. Nuorten ongelmiin puuttuessa yhteistyö eri tahojen välillä on erittäin tärkeää. Yhteistyötahojen välistä sidettä tulisikin usein vahvistaa. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Taustatekijöillä on suuri vaikutus tarkasteltaessa nuorten päihteidenkäyttöä. Huono koulunestys sekä koulupudokkuus altistavat nuoria päihteidenkäytölle. Liimatainen-Lamberg toteaa kirjassaan (1996) että tupakoimattomilla nuorilla on huomattavasti pienempi riski ajautua käyttämään muita päihteitä, kun vastaavasti tupakoivilla nuorilla riski on suurempi. Päihdeva- listus, sekä tupakoimattomuutta edistävä toiminta on luonut positiivisia tuloksia. (Liimatai- nen-Lamberg 1996: 77.)

Nuoren käyttäessä pelkästään alkoholia, aiheutuu siitäkin usein paljon ongelmia, kuten väkivaltaa, koulupudokkuutta sekä mielenterveysongelmia. Nuoren ongelmat aiheuttavat huolta myös lähipiirissä. Ongelmat ovat usein pitkäkestoisia ja kalliita hoitaa. (Syrjäytymisessä suomalaisen yhteiskunnan suurin uhka, 2006.)

Liimatainen-Lambergin kirjoittamassa kirjassa (1996) ilmenee, että tutkimusten mukaan nuorten alkoholi- ja huumekekoilut eivät ole räjähdysmäisesti nousset missään vaiheessa, vaan kehittynyt tasaisesti nousten 80-luvulta saakka. (Liimatainen-Lamberg 1996: 77.) Oma näkemysemme on että tänäpäivänä nuorten päihteidenkäyttö on entistä rajumpaa. Päihteidenkäyttö on tullut myös näkyvämmäksi katukuvassa. Päihdekekoilujen aloitusikä on saattanut madaltua. Vaikka nuorten päihdekäyttö on määrällisesti lisääntynyt, myös raittius on yleistynyt. Raittiudesta on tullut uusi ilmiö nuorten keskuudessa. Raittiutta toteuttavat useimmiten nuoret miehet. (Autio, Eräranta, Myllyniemi 2008: 56.)

Vain harvalle nuorelle kehittyy riippuvuus, vaikka heidän päihteidenkekoilukäyttö ajoittuisikin varhaisnuoruuteen. Riippuvuuden kehitys on yksilöllistä. Reilu 5 %:lla nuorista on päihdehäiriö. Tämä tutkimustulos on saavutettu kansainvälisellä väestötutkimuksella. Päihteidenkäyttö voi olla ongelmallista päihteiden käytön määrästä huolimatta. Päihteiden käyttö on lähtökohdaisesti ongelmallista kun siihen liittyy päihtymishakuisuutta. Päihteidenkäyttö on miltei aina ongelmallista tai vähintään huolestuttavaa, sen kohdistuttua nuoreen. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Tupakoinnin kokeilu- ja aloitusikä on noussut. Etenkin nuorten tyttöjen tupakointi on yleistynyt. Tupakka ja alkoholi ovat käytetyimpiä päihteitä nuorten keskuudessa. Viimevuosina tupakkatuotteita käyttävistä nuorista poikien osuus on ollut pienempi kuin tyttöjen. 20-24-vuotiaista naisista 14 % ja miehistä vastaavasti 22 % käyttää tupakkatuotteita päivittäin. Suomessa ei ole maantieteellisesti suuria eroja tupakoitsijoiden keskuudessa. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.) Tupakointia esiintyy yleisimmin matalan koulutustason omaavien vanhempien lapsilla. Uusperhe- ja yksinhuoltaja taloudessa elävien nuorten tupakointi on tilastollisesti yleisempää kuin muilla nuorilla. (Autio ym. 2008: 59.)

Tupakan lisäksi alkoholi on nuorten keskuudessa käytetyin päihde. Viikoittain 20-24-vuotiaista naisista itsensä humalaan juo 5 % ja miehistä 16 %. Nuorten suosimat alkoholituotteet ovat useimmiten mietoja alkoholijuomia. Nuoret käyttävät alkoholia eniten toisen nuoren kotona. Myös ulkotiloissa ja omassa kodissa tapahtuva alkoholinkäyttö on yleistä. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Niin kuin aiemmin totesimme, päihteiden saatavuus on lisääntynyt ja helpottunut, myös laittomien aineiden. Meidät yllätti, että lukiotaustaiset nuoret muodostavat suurimman joukon

huumeita kokeilleista (30 %). Meidän käsityksemme on ollut, että ammattikoululaiset olisivat kokeilleet useimmin huumeita, mutta todellisuudessa heistä kymmenen prosenttia vähemmän (20 %) on kokeillut huumeita. Nuorten eniten käyttämä huume on kannabis. Kannabista kokeilleista ja käyttävistä suurin osa on poikia. Kannabista on kokeillut 22 % lukiolaisista nuorista, heistä 2 % käyttää kannabista säännöllisesti. Yhden aineen käyttö madaltaa riskiä myös muille aineille. Tämä ilmenee tuloksesta, jossa 43 % kannabista kokeilleista on kokeillut myös muita huumeita. Suurin osa nuorista suhtautuu laittomiin aineisiin kielteisesti. Kuitenkin myönteisyys laittomiin aineisiin on kasvanut. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Yli puolella 14-28- vuotiaista nuorista tuttavapiiristä löytyy ainakin yksi laittomia aineita kokeillut henkilö. Suurin osa nuorista saa huumeita haltuunsa ystäviensä kautta. Vain harva ostaa niitä tuntemattomilta. Huumekokeilut ovat yleisempiä myös muita pähteitä käyttävien keskuudessa. Huumeita ja huumeidenkäyttöä esiintyy eniten pääkaupunkiseudulla ja yleisesti Etelä-Suomessa, mikä viittaa laajaan huumetarjontaan. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Suuri ongelma ja huoli on noussut nuorten huumeiden "viihdekäytöstä". Usein "viihdekäyttö" mielletään hallituksi. Tämänkaltainen päihteidenkäyttö liittyy usein elämishakuisuuteen ja se nähdään positiivisena hauskanpidon virikkeenä. (Johansson 2004: 13.)

Nuuskan käyttö on lisääntynyt viime vuosina ja siitä on tullut joidenkin nuorisoryhmien "tavaramerkki". Nuuskan käyttö liitetään usein jääkiekon pelaajiin. Nuuskankäytön lisääntyminen painottuu täysi-ikäisyyden kynnyksellä oleviin nuoriin poikiin. Säännöllisesti nuuskaa käyttää kuitenkin ainoastaan 3 % kaikista edellä mainittuun ikäryhmään kuuluvista nuorista. Pohjois- ja Länsi-Suomessa nuuskan käyttö on yleisempää kuin muualla Suomessa. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

Imppaaminen on vähentynyt huomattavasti. Syynä tähän saattaa olla muiden päihteiden saatavuuden lisääntyminen. Ammattikoulupohjaisista nuorista 6 % on joskus kokeillut imppaamista. Lukiolaisista vastaavasti vain 2 %. Imppaaminen on yleisintä Pohjois-Suomessa, mikä on yhteydessä pohjoisen vähäisempään huumetarjontaan. (Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen.)

2.5 Nuorten mielenterveysongelmat

Nuorten mielenterveyshäiriötä on opittu tunnistamaan entistä varhaisemmassa vaiheessa. Varhainen havainnointi ja oikean hoitotavan löytäminen parantavat ennustetta. Mielenterveyden edistäminen vähentää myös muiden ongelmien riskiä. Huonot sosiaaliset taidot, päihteiden käyttö, väkivalta, puutteellinen kasvuympäristö, rikollisuus, kiusaaminen, sekä koulunkäynti vaikeudet lisäävät mielenterveyshäiriöiden riskiä. Nuoren päihteidenkäyttö estää diagnoosin tekemistä, sillä päihteet aiheuttavat usein samankaltaista oirehdintaa kuin mitä mielenterveyshäiriöihin kuuluvat. Psykkinen oireilu vaikuttaa nuoren koko elämään ja arjenhallintaan. Koulunkäynti saattaa olla haastavampaa ja oppiminen heikentyä. Nuorten tavallisimpia psyykkisiä oireita ovat, väsymys, ahdistuneisuus ja impulsiivisuus. Psykkiset oireet lisäävät syrjäytymisen riskiä. Oireilun vuoksi arkiset rutiinit saattavat käydä liian haastaviksi ja esimerkiksi johtaa koulunkäynnin keskeytymiseen. (Marttunen 2009.)

Psykiatrista sairaalahoitoa vaatineet mielenterveysongelmat ovat kasvaneet. Suurin kasvu on tapahtunut 13-24-vuotiaiden nuorten tyttöjen kohdalla. Poikien paha olo on usein herkemmin havaittavissa kuin tyttöjen. Poikien psyykkiset oireet ilmenevät usein ulkoisesti, kuten impulsiivisuudella, kun taas tyttöjen oireilu on useammin sisäistä pahaa oloa, masennusta tai itseinhoa. Mielenterveyshäiriöihin on alettu käyttää enemmän lääkehoitoa kuin ennen. Esimerkiksi depression käyttöön käytetään lääkitystä miltei jokaisen potilaan kohdalla. Nuorten tyttöjen osuus lääkkeidenkäytössä on poikia suurempi. (Autio ym. 2008: 66-69.) Täytyisi kuitenkin muistaa, että pelkkä lääkehoito ei ole usein riittävä toimenpide psyykkistenhäiriöiden hoidossa. Lääkehoito saisi parhaimman vastineen kun hoitoon lisättäisiin myös psykososiaalista kuntoutusta. Liian moni mielenterveysongelmista kärsivä nuori jää kokonaan hoitoa vaille. Korkein riski sairastua jonkin asteen mielenterveyshäiriöön on varhaisessa aikuisuudessa. Aikuisuuden mielenterveyshäiriöistä noin puolet on alkanut ennen teini-ikää ja yli puolet ennen 24 ikävuotta. (Marttunen 2009.)

Nuorten mielenterveyshäiriöt ovat yleistyneet. Tosin lääketiede on kehittyneempää ja oireet havaitaan herkemmin. Nuorilla esiintyy eniten mieliala-, käytös- ja päihdehäiriöitä. Useimmilla mielenterveyshäiriöisillä nuorilla esiintyy myös jonkin toisen asteen häiriö. Esimerkiksi käytöshäiriöstä kärsivä nuori sairastaa myös päihdehäiriötä. Tätä ilmiötä kutsutaan komorbiditeetiksi. Nuorten mielenterveyshäiriöiden vakavuus ja pitkäkestoisuus, sekä päällekkäisyys toisen asteen häiriön kanssa lisää riskiä aikuisiän mielenterveysongelmiin. (Marttunen 2009.)

Nuorten mielenterveyshäiriöiden keskeisenä yhtäläisyytenä ovat ahdistuneisuusoireet. Pitkään jatkunut ahdistuneisuus aiheuttaa rinnakkaisongelmia, kuten unettomuutta, keskittymisvaikeuksia, sekä masentuneisuutta. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen, Vilén 1999: 304-305.) Ahdistuneisuusoireet eivät pelkästään viittaa ahdistuneisuushäiriöön, vaan ahdistuksen tulee olla voima-

kasta ja vaikuttaa elämänhallintaan heikentävästi. Tällöin voidaan puhua ahdistuneisuushäiriödiagnoosista. Ahdistuneisuushäiriö on vaikeasti luokiteltavissa, sillä useaan mielenterveyshäiriöön liittyy ahdistuneisuutta ja miltei jokainen tuntee itsensä joskus ahdistuneeksi. Vakavassa ahdistuneisuushäiriössä oireet saattavat sisältää somaattisia oireita, kuten erilaisia kiputiloja. (Marttunen 2009.)

Depressio eli masennus on suomalaisten eniten sairastama mielenterveydenhäiriö. Masennus on ajoissa havaittuna hoidettavissa ja ennuste toipumiselle on hyvä. Reilusti yli puolet masennukseen sairastuneista nuorista toipuu masennuksesta lyhyen ajan kuluttua. Masennukseen liittyy kuitenkin suuri uusimisriski. Yli puolet masennuksen sairastaneesta sairastuu masennukseen elämänsä aikana uudelleen. Tällöin masennusoireet ovat yleensä voimakkaampia ja vaativat pitkäkestoisempaa hoitoa. Masennuksen oireita ovat: mielialan lasku, väsymys, impulsiivisuus, jopa aggressiivisuus, etenkin nuorilla. Masennuksenriski on suurempi tytöillä kuin pojilla. Masennus aiheuttaa mielenterveyshäiriöistä suurimman riskin on itsesuurille ajatuksille. (Marttunen 2009.)

Käytöshäiriöille tyypillistä oirehdintaa ovat epäsosiaaliset käyttäytymismuodot. Pojat ovat alttiimpia käytöshäiriöille kuin tytöt. Käytöshäiriöt ovat vaikeasti diagnosoitavissa, sillä oireiden ajatellaan kuuluvan nuoruuteen. Kuitenkin suurin osa häiriöistä on alkanut jo lapsuudessa, jolloin oireita ei ole vielä kuitenkaan havaittu. Käytöshäiriöön on usein rinnastettavissa jokin toisen asteen mielenterveyshäiriö. (Marttunen 2009.)

Tyypillinen päihdehäiriön alkamisikä saavutetaan teini-ikässä tai aikuisuuden kynnyksellä. Päihdehäiriöt vaativat usein pitkäkestoista hoitoa ja ovat vaikeasti hoidettavissa. Päihdehäiriöön kuuluvaa tyypillistä käyttäytymistä on eri pähteiden samanaikainen käyttö. (Marttunen 2009.)

Mielenterveyshäiriöt lisäävät merkittävästi nuoren syrjäytymisen riskiä. Vakavien oireiden aiheuttama mahdollinen epäsosiaalisuus tai kyvyttömyys vuorovaikutukseen saattavat johtaa sosiaalisten taitojen puutteelliseen oppimiseen, sekä normaalin kehityksen rajoittuneisuuteen. Erityslaatuiset piirteet itsessä aiheuttavat herkästi itsetunnon alenemista, sekä masennusta. Etenkin nuoren auttamisessa on ensi arvoisen tärkeää puuttua nopeasti havaittuun ongelmaan ja viestiä havainnostaan esimerkiksi nuoren vanhemmille tai terveyshuollolle. Kehityksen mukana tuomat normaalit tunnetilat ja käyttäytymismuodot vaikeuttavat nuorten mielenterveyshäiriöiden havainnointia ja tunnistamista. Mielenterveyshäiriöt ovat usein yksi tekijä nuoren koulupudokkuudelle, tai ihmissuhteiden heikkenemiselle. (Marttunen 2009.)

2.6 Nuorten osuus rikollisuudessa

Rikollisuus ajoittuu useimmiten nuoruuteen. Nuorten tekemä rikollisuus saattaa olla ajattelumattomuutta tai kapinointia, eikä niinkään sisällä rikosmyönteistä ajattelua. Useiden tutkimusten perusteella rikoskäyttäytymisen riski on voimakkaammillaan täysi-ikäisyydestä kahteenkymmeneenviiteen ikävuoteen saakka. Iän myötä rikollisuudenriski heikkenee. (Autio ym. 2008: 60.) Nuorten tekemä rikollisuus saa usein medialta paljon huomiota, joka vääristää nuorten osuutta etenkin vakavissa rikosluokissa. Nuorten tekemien rikosten tilastoimisen haaste on piilorikollisuus. Nuorten tekemät rikokset jäävät usein piilorikollisuudeksi. (Kivivuori ym. 2005: 2-3.)

Koulupudokkuus ja korostunut impulsiivisuus ovat vahvasti yhteydessä nuoren rikollisuuteen. Sosiaalisten suhteiden vähäisyys tai puuttumattomuus on nuorten oman näkemyksen mukaan suurin riski syrjäytymiselle ja henkisellem pahallem ololle. Paha olo saattaa purkautua rikolliseen käyttäytymiseen. (Haaste 2/2007.)

Niin kuin nuorten päihteiden käyttökin, niin myös rikoskäyttäytyminen on usein sosiaalista. Rikosten toteuttaminen ei välttämättä ole tapahtumassa tärkeintä, vaan yhdessä olo ja yhteenkuuluvuuden tunne. Myös ryhmäpaine altistaa rikollisuudelle. Nuoret syyllistyvät yleisimmin rikoksiin viettäessään vapaa-aikaa porukassa. Vapaa-ajan viettoon liittyy tällöin usein päihteet. Nuorten tekemät rikokset ovat useimmiten näpistyksiä, ilkivaltaa, liikenneriikkomuksia, sekä pahoinpitelyrikoksia. Nuoret pojat syyllistyvät rikoksiin huomattavasti enemmän kuin nuoret tytöt. (Aaltonen ym. 1999: 400.)

Yhä useampi nuori suhtautuu väkivallantekoon kielteisesti. Nuorten aiheuttamaa väkivaltaa esiintyy useimmin sosiaalisesti syrjäytyneiden nuorten keskuudessa. Useammilla nuorilla rikoksen tekijöillä on päihdeongelma, mielenterveyshäiriöitä, ydinperheen kiinnittymättömyyttä tai koulupudokkuutta. (Haaste 2/2007.) Nuorten 18-21 -vuotiaiden rikosentekijöiden osuus pahoinpitelyrikoksissa on alentunut viimeisten kahden vuoden aikana (Rikollisuustilanne 2011).

3 Syrjäytymistilanne Järvenpäässä ja Tampereella

Järvenpään sosiaalitoimistossa sosiaalityöntekijälle ja sosiaaliohjaajalle tehdyistä haastattelusta käy ilmi, että tämän päivän nuorten kohdalla korostuvat yhteiskunnan luomat kovot paineet. Koulukiusaaminen, vähäiset palvelut, pitkäaikaisasiakkuus jo useissa sukupolvissa, kotoa opittu malli, oppimisvaikeudet, ulkonäkö, - ja rahaan liittyvät paineet ja julkisen median mainonta paremmasta elämästä ovat tämän päivän nuorten merkittävimpiä ongelmia. Haastateltavat mainitsevat yhdeksi harmillisimmaksi asiaksi asunnottomuuden, jota yhdenkään nuoren ei pitäisi joutua kokemaan. (Haastattelut 1 ja 2).

Syrjäytyneet nuoret näkyvät aikuissosiaalityössä toimeentulotuen hakijoina ja sosiaalityön asiakkaina, sekä nuorisokeskuksella asiakkaina. Valitettavan suuri osa nuorista, joiden voisi sanoa olevan suurimmassa syrjäytymisvaarassa, ei ole osallisena missään muualla kuin toimeentulotuen hakijoina. Näillä nuorilla esiintyy usein jonkin asteinen mielenterveys- ja/tai päihdeongelma joka rajoittaa osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan. Aikuissosiaalityössä nämä nuoret usein laiminlyövät sovittuja aikoja, sekä välttelevät yhteydenpitoa työntekijään. Mitä kauemmin nuori on ollut poissa yhteiskunnallisista asioista, sitä hankalampaa yhteistyön aloittaminen on. (Haastattelu 1.)

Mikään laki ei velvoita nuorta alle 25-vuotiasta tapaamaan sosiaalityöntekijää tai ohjaajaa. Tämä lisää suurta riskiä pitkäaikaiseen toimeentulotukiasiakkuuteen ja näin ollen myös riskiä syrjäytymiseen. Tämä tilanne ei ole millään tavoin suotavaa yhteiskunnan näkökulmasta. Eduskunnassa on tehty aloite jossa nuorta velvoitetaan tapaamaan työntekijää ainakin kerran vuodessa. Velvoite olisi ehdottoman tärkeä varhaisen puuttumisen mahdollistamiseksi ja nuoren tavoittamiseksi. (Haastattelu 1.)

Keski-Uudenmaan lehtiartikkelissa "Uudellamaalla on työttömiä yli 14 000 henkilöä enemmän kuin vuosi sitten" ilmenee työttömyyden kasvaneen merkittävästi vuoden aikana. Artikkelissa on vertailtu työttömien määrää Järvenpäässä, Keravalla ja Tuusulassa. Alle 25-vuotiaita työttömiä oli Järvenpäässä syyskuussa 2013 kaiken kaikkiaan 226. (Lehto 2013: 7.)

Suomessa on arviolta noin 33 000 nuorta, jotka eivät ole suorittaneet peruskoulun jälkeen minikäänlaista koulutusta. Tämä osa nuorista ei myöskään ole työelämänpiirissä. Suurin osa näistä nuorista on miehiä. Nuorisotyöttömyyden tila on synkin suurissa kaupungeissa kuten Tampereella. Määrällisesti työttömiä nuoria on samanverran kuin Helsingissä, vaikka Tampereen väkiluku on puolet pienempi. Pirkanmaalla arvioidaan olevan 4000 nuorta ilman opiskelu- tai työpaikkaa. Kyseisellä osalla ei myöskään ole peruskoulun jälkeistä koulutusta. (Pirkanmaan mielenterveys- ja päihdestrategia 2013-2016.)

Tampereen osuus on Pirkanmaasta suurin. Työttömien osuuden arvioidaan kasvavan. Esimerkkinä vuoden 2008 Tampereen työttömyysaste oli 10,8 prosenttia ja vuonna 2009 se oli 14,6 prosenttia. Työttömien, alle 25 - vuotiaiden nuorten osuus kyseisten vuosien osalta oli pahimmillaan 2715 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut tasaisesti viime vuosina, mutta räjähdysmäinen nousu on lakannut. (Tampereen kaupungin päihdepoliittinen suunnitelma 2009-2012.)

Tampere on suuri kaupunki, jossa kulutetaan enemmän alkoholia pieniin kaupunkeihin verrattuna. Tampereen osuus nuorten humalahakuisessa juomisessa on kuitenkin pienempi koko maahan verrattuna. Lukioikäisistä vähintään kuukausittain itsensä humalaan juo 26 prosenttia. Tilastot ovat vuodelta 2007. Tamperelaisten nuorten tupakointi on vähentynyt. Runsas päihteidenkäyttö on usein vain yksi näkyvä tekijä nuoren ongelmille. Usein taustalla on myös ongelmia koulunkäynnissä tai perhesuhteissa. (Tampereen kaupungin päihdepoliittinen suunnitelma 2009-2012.)

Rikollisuus on tilastollisesti kasvanut viime vuosina yleisesti Pirkanmaan alueella. Pirkanmaalla vuoden 2013 rikosten määrä tulee olemaan ennätyskorkea. Vastaavia lukuja on mitattu viimeksi vuonna 2011. Arvioitu rikosten määrä Pirkanmaalla vuonna 2013 on lähes 77 000. Etenkin liikennerikkomukset, omaisuusrikokset ja perheväkivalta on ollut tilastollisesti kasvussa. (Matson-Mäkelä 2013.)

Tamperelainen nuori voi hakea apua ongelmiinsa esimerkiksi oppilaitoksensa terveydenhuollosta. Myös koulukuraattori auttaa hoitoon ohjauksessa. Matalan kynnyksen palveluissa tarve on tarjontaa suurempi. Nuoret haluavat usein kokeilla palvelua ilman sitoutumista mihinkään. Myös maksuttomuus ja lyhyt jonotusaika ovat nuorille tärkeitä. (Tampereen kaupungin päihdepoliittinen suunnitelma 2009-2012.)

4 Syrjäytymisen ehkäiseminen sosiaali- ja terveysalalla

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tulisi vahvistaa moniammatillisen tiimin työskentelyä, sekä yhteistyötahojen välistä viestintää. Vaitiolovelvollisuudet asettavat haasteita, hidastavat ja hankaloittavat tiedonkulkua tai tekevät siitä miltei jopa mahdotonta. Tällöin nuoren tilanteeseen ei päästä puuttumaan varhaisessa vaiheessa. Nuoren tilanne pääsee kehittymään ongelmallisemmaksi ja tilanteen hoitaminen vaikenee entisestään. (Anttolainen 2011: 32- 33.)

Sosiaali- ja terveysalalla syrjäytymisen ehkäisemisellä on aina kytkös laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Näihin lukeutuvat kaikki sellaiset toimet, joiden avulla tehdään päätöksiä siitä kuinka paljon resursseja ja voimavaroja käytetään ihmisten auttamistyöhön. (Laine, Hyväri, Vuokila-Oikkonen 2010: 20-21.)

Yksilöllinen ja intensiivinen tuki ovat tärkeitä lähtökohtia koko prosessissa. On tärkeää, että nuori tuntee olonsa turvalliseksi. Etenkin etsivässä työssä käytetään työmenetelminä ryhmässä tai kahden kesken käytävää keskustelua. Myös toiminnalliset menetelmät kuten retkillä käyminen tai urheileminen ovat hyödyllisiä toimintatapoja. Nuoria tulee myös auttaa käytännön ongelmissa, kuten virastoasioiden hoitamisessa ja monissa arkiaskareissa. Nuorta ei missään nimessä tule alistaa tai vähätellä. Etenkin katunuorten kanssa työskennellessä on vaalittava vankkaa luottamussuhdetta. (Laine ym. 2010: 76-77.)

Nuorten omatoimisuuden vahvistamiseksi ja vastuullisuuden lisäämiseksi tarvitaan pitkäaikaista kumppanuutta. Mikäli nuori elää huolettomasti ja eikä tee kauaskantoisia suunnitelmia, on nuorelle tehtävän suunnitelman oltava konkreettinen ja perustua nuoren lähtötasoon sekä yksilöllisyyteen. Tarvittaessa tavoitteiden asettelu pitää lähteä vaatimattomalta tasolta. Osa nuorista saattaa kiinnittyä työntekijään, jolloin asiakassuhde alkaa muistuttaa suunnitelmallista asiakastyötä. Yhteistyölle tulee varata riittävästi aikaa. Nuoren itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa. Nuoren tulee saada vaikuttaa esimerkiksi siihen, missä tapaamiset järjestetään ja ketä on läsnä. Joskus työntekijän kiire tai keskittyminen jonkun toisen nuoren asioihin saattaa haitata kontaktia. Nuoren halu yhteistyöhön saattaa hävitä hyvinkin nopeassa ajassa. (Laine ym. 2010: 78-79.)

Kadulla tehtävä etsivä työ perustuu pitkälti työntekijöiden havaintoihin. Työote on tarkkailevaa. Tarkkaillaan esimerkiksi sitä, ovatko nuoret päihtyneessä tilassa, käyttäytyvätkö väkivaltaisesti tai ovatko he liian nuoria kadulle. Yhtenä tärkeimpänä tehtävänä on nuorten elinolosuhteiden ja mahdollisuuksien parantaminen. Työntekijä on usein haastavassa tehtävässä toimiessaan linkkinä nuoren ja palvelujärjestelmän välissä. Kunnallisissa sosiaalitoimistoissa tapahtuva asiakastyö perustuu usein aikatauluihin ja toimipaikan käytäntöihin. Useimmiten sosiaalitoimiston kaltainen palvelujärjestelmä aiheuttaa nuoressa epämiellyttävyyden tuntei-

ta, koska sosiaalitoimiston toimintaideana on vastata ennalta määriteltyihin nuorten tarpeisiin ennalta määritellyin taidoin ja resurssein. Nuoret odottavat taas enemmänkin tukea arjen ongelmiin ja hakevat useimmiten apua silloin kun se on välttämättömän tärkeää. (Laine ym. 2010: 80.)

Yhteisöllisyys ja osallisuus nähdään merkittävänä tekijänä syrjäytymisen ehkäisyssä. Yhteisöllisyyden lisääminen lisää yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta. Yhteisöllisyyttä lisäämällä toisen ihmisen pahan olon havainnointi vahvistuisi. (Helne 2002: 3-6.)

On tärkeää antaa nuorelle tunne yhteenkuuluvuudesta ja onnistumisen kokemuksesta. Nämä tuntemukset kohottavat nuoren itseluottamusta ja parantavat toimintakykyä. Tuntemukset saavutetaan usein osallistumisen kautta. Nuoren osallistaminen on ensiarvoisen tärkeää. Nuori tulee ottaa mukaan toimintaan, jossa hän itse pystyy vaikuttamaan omiin asioihinsa, yhteiskunnallisiin asioihin, sekä oppimaan uutta. (Himmelä 2012: 19-20.)

Nuorten kanssa työskenneltäessä verkostotyön merkitys korostuu. Verkostotyössä perehdytään nuoren elämään vaikuttaviin henkilöihin ja tilanteeseen. Verkostotyön tarkoituksena ei ole muuttaa ketään, vaan auttaa muutostilanteen liikkeelle lähdössä, jolloin jokainen itse muuttaa omia toimintatapojaan. Nuoren verkoston hahmottaminen auttaa ymmärtämään tilanteen kokonaisuutta, sekä työtä. (Aaltonen ym. 1999: 516.)

Tilanteen ratkaisemiseksi ei välttämättä ole vain yhtä ainoaa keinoa. Tilannetta ei kuitenkaan kohenna suoraan nuorelle annettu vastaus tai toiminta ongelman ratkaisemiseksi. Nuorten kanssa työskenneltäessä ratkaisukeskeinen työ on oiva perusta osallisuuden vahvistamiselle. Ratkaisukeskeisessä työssä nuori itse oivaltaa tilanteen ja siihen sopivan ratkaisumallin. Nuorta autetaan oivaltamaan itse ratkaisu tai haittoja vähentävä toimintamalli. Ratkaisukeskeisessä työssä on tarkkailtava nuoren voimavaroja. Ratkaisukeskeinen työ luo myös positiivista ilmapiiriä ja onnistumisen tunteita, jotka vahvistavat nuoren itseluottamusta ja edesauttavat osallisuuden vahvistamista. (Aaltonen ym. 1999: 513-516.)

5 Etsivä nuorisotyö

Etsivää nuorisotyötä toteutetaan nuorten parissa, jotka ovat vaarassa syrjäytyä tai jo syrjäytyneet. Tilanteessa jossa nuori on jo jäänyt ulkopuoliseksi, jää usein myös tieto itselle kuuluvista oikeuksista vähäiseksi. Myös palveluiden saatavuus saattaa olla hankalaa. Etsivän työn tarkoituksena on tavoittaa näitä nuoria ja viedä heille palveluja niin että nuoren yksilölliset tarpeet tulisi huomioida mahdollisimman hyvin. Etsivää työtä voi rinnastaa palveluohjaukseen, eli asiantuntijuuden käyttämistä nuorten hyväksi. Tärkeää on tehdä palveluista matalankynnyksen paikkoja, jotta nuori tarttuisi niihin helpommin kiinni. (Kaartinen-Koutaniemi 2012: 22-23.)

Etsivän työn nuoret asiakkaat saavat yksilöllistä tukea ja ohjausta. Pää tavoitteena on saada nuori elämässä eteenpäin. Nuori voi tavata ohjaajaa vapaaehtoisesti ja kaikki toiminta perustuu nuoren omiin tavoitteisiin. Nuoren tulee tuntea olonsa turvalliseksi koko prosessin ajan. Työntekijällä on vastuu ottaa rooli luotettavana aikuisena. Etsivän nuorisotyöntekijä auttaa silloin kun nuori haluaa tietoa ja tukea tulevaisuuden suunnittelussa. Kaikissa työelämään, työnhakuun ja toimeentulotukeen liittyvissä asioissa nuoren olisi hyvä hakea tukea etsivältä nuorisotyöntekijältä. (Etsivä nuorisotyö.)

Tammikuussa 2011 tuli voimaan nuorisolain muutos, jossa säädettiin kunnissa tehtävästä etsivästä nuorisotyöstä. Nuorisolain 7b § määrittelee etsivän nuorisotyön tehtäväksi sopivan avun löytämisen tuen tarpeessa oleville nuorille. Koulutus, työmarkkinat ja muu merkityksellinen toiminta korostuvat etsivän nuorisotyön periaatteissa. Nuorisolain mukainen etsivä nuorisotyö kiinnittää enemmän huomiota ennaltaehkäisevään ja ongelmia korjaavaan työhön. (Kaartinen-Koutaniemi 2012:15.) Lakimuutoksen myötä työ- ja elinkeinotoimisto voi luovuttaa alle 29-vuotiaan nuoren tietoja kunnalle etsivää nuorisotyötä varten, jolla turvataan nuoren oikeus saada nopeaa ja tehokasta tietoa eri palveluista (Mol Internet-julkaisu).

Ammatillista etsivää työtä on järjestetty Suomessa jo 1960-luvulta lähtien, jolloin osatekijänä uudenlaisen nuorisotyön kehittämiseen oli laittomien päihteiden tulo Suomeen. Työtä tehtiin suurimmaksi osaksi kaduilla. Etsivän nuorisotyön lähtökohtana oli jengityössä joissa tarkoituksena oli saada kontakti nuoriin ja kertoa nuorille huumeiden haitoista. Varsinainen etsivä työ alkoi muotoutua 1980-luvulla, jolloin työkentällä oli neljä eri toimijaa: Raittiustoimiston nuorisoneuvonta, nuorten päihdetyö, kunnallisen nuorisotyön erityisnuorisotyö ja seurakunnan nuorisotyö. Työn tekeminen 80-luvulla oli rajatonta ja siihen saatettiin käyttää paljon aikaa. Työntekijöillä ei usein ollut koulutusta työhön, vaan työ toteutettiin käytännön kokemusten kautta. Työn merkitys ymmärrettiin viranomaistaholta mutta tietoisuus siitä missä ja miten työ toteutettiin, oli vähäistä. Työntekijöille ei juuri laisinkaan järjestetty työhön valmentavaa lisäkoulusta tai työnohjausta. Vuonna 1987 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämissentrum, nykyisin Terveyden ja hyvinvoinnin laitos teki opintomatkan Norjaan etsimään malleja

etsivän työn kehittämiseksi Suomessa. Tuohon aikaan Norjassa etsivää työtä järjestettiin useilla paikkakunnilla ja toiminta oli huomattavasti pidemmällä kuin Suomessa. Vuonna 1991 Tampereen Entistä tuli etsivän työn kokeiluhanke. Moniammatillisessa hankkeessa testattiin Norjan mallin toimivuutta. Kokeilu onnistui hyvin ja toimii Tampereella edelleen. (Kaartinen-Koutaniemi 2012:15-17.)

Asiakkaan tavoitteet ovat aina yksilöllisiä ja etsivä työ asettuu työkohteiden ja yhteiskunnan suhteen molempien puolelle, joka tarkoittaa että etsivä työ ei ole työntekijöiden kannalta tavoitteetonta. Etsivä työ on viranomaisten ohjaamaa ja julkisesti rahoitettua. Yhteiskunnan kannalta paras tulos on sellainen, joka on hyödyllinen koko yhteiskunnan kannalta. Taloudellisesta näkökulmasta katsottuna nuoria tulisi saada työllistettyä ja pois esimerkiksi sosiaalipalvelujen piiristä. Etsivän työn tavoitteena on taas haittojen vähentäminen ja peruseriaatteenä on se että hyväksytään ihminen sellaisena kuin hän on ja autetaan kun hän apua tarvitsee. Mikäli etsivässä työssä edetään ongelmia korjaavaan työhön, ei tuloksena ole aina välttämättä koulu - tai työpaikka, vaan se että nuori ylipäätänsä on osallisena jossain yhteiskunnallisessa toiminnassa. (Kaartinen-Koutaniemi 2012: 27-28.)

6 Nuorisotakuu

Suomen nuorisoyhteistyön Allianssin mukaan Suomessa on noin 110 000 perusasteen varassa olevaa nuorta, sekä 55 000 työtöntä alle 30-vuotiasta, joista 33 000:lla on ammatillinen tutkinto. 40 000 alle 30-vuotiasta on vailla koulutusta tai työtä. Näihin lukuihin perustuen nuorten syrjäytymisestä aiheutuvat kustannukset maksavat yhteiskunnalle noin 300 miljoonaa euroa vuodessa. (Joensuu 2012 - verkkojulkaisu.)

Nuorisotakuulla tarkoitetaan sitä, että viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työnhaun alkamisesta nuorelle tarjotaan jonkinlainen palvelu jolla edesautetaan nuoren mahdollisuutta löytää työpaikka. Nuorisotakuun yhtenä päätavoitteena on estää nuorten syrjäytymistä ja edistää sijoittumista koulutukseen ja työmarkkinoille. Työ - ja elinkeinotoimistossa alle 25-vuotiaalle työnhakijalle tehdään yhdessä nuoren kanssa yksilöllinen työllistymissuunnitelma, johon sisältyy työllistymistä edistäviä toimenpiteitä. Ennen kolmen kuukauden työttömyyttä, työ - ja elinkeinotoimisto tarjoaa nuorelle työkokeilua, työtä, koulutusta, työnhakuvalmennusta, starttirahaa, palkkatuettua työtä ja ammatinvalintapalveluja. Mikäli työttömyys pitkitty, jatkuu tarjonta koko työttömyyden ajan. Nuoren oma aktiivisuus on kuitenkin iso osa nuorisotakuuta. (Järvenpään kaupunki 2013.)

Nuorella itsellään on velvollisuus hakea ammatillisia valmiuksia antavaan koulutukseen. Nuorten yhteiskuntatakuu koskee kaikkia alle 25-vuotiaita, sekä kaikkia alle 30-vuotiaita jotka ovat valmistuneet 12 kuukauden sisällä ja ovat työttöminä työnhakijoina työ - ja elinkeinotoimistossa. Tarvittaessa nuori voidaan ohjata muuhunkin kuin julkiseen työvoimapaalveluun jolloin asiasta on sovittu työllistymissuunnitelmassa. Nuorisotakuun piiriin kuuluvat niin ammatillisen koulutuksen suorittaneet kuin vailla koulutusta olevat. Järvenpään työ - ja elinkeinotoimistossa on nuorten kanssa työskentelyyn erikoistunut työntekijä. (Mol- nettisivut.)

Suomen mallin nuorisotakuussa korostetaan viranomaisten ja elinkeinoelämän ja eri järjestöjen yhteistyötä, sekä ennen kaikkea kannustetaan nuoria olemaan aktiivisia ja oman tulevaisuutensa tekijöitä. Nuorten "oma ääni työryhmä" kuuli nuoria www.mol.fi -sivuilla toteutetun verkkokyselyn kautta. Kyselyyn vastasi lähes 6 350 nuorta, jotka toivat esiin omia näkemyksiään tuesta koulutus- ja työelämäsiirtymässä. Työkokemuksen hankkimiseksi nuoret ovat kyselyn mukaan valmiita panostamaan työnhakuun. Lisäksi palkkatuettu työ koettiin mielenkiintoiseksi vaihtoehdoksi. Nuoret toivovat lisää tukea työnantajilta, sekä enemmän neuvontaa TE-toimiston koulutuksista, ammatinvalinnoista ja työpajoista. 35 % työttömistä nuorista koki esteenä koulutukselle liian alhaisen opintotuen ja haluttomuuden ottaa opintolainaa. Joka toinen nuorista oli kiinnostunut oppisopimuskoulutuksesta, sekä työssäoppimisesta hankkiakseen valmiuksia työelämään. (Joensuu 2012 - verkkojulkaisu.)

7 Osallisuuden vahvistaminen eri toimijakentillä

Osallisuus tarkoittaa yhteen kuuluvuutta, mukana oloa sekä vaikuttamista. Osallisuus on yhdessä tapahtuvaa, sillä kukaan ei voi yksin olla osallinen. Osallisuuden on sanottu olevan yksi merkittävä syrjäytymistä ehkäisevä tekijä ja osallisuus ymmärretäänkin syrjäytymisen vastakohtana. Sosiaali- ja terveyspolitiikalla pyritään tukemaan syrjäytymisuhan alla olevia ja lisäämään heidän osallisuuttaan. (Osallisuuden edistäminen.)

Osallisuus edellyttää osallistujilta aktiivista läsnäoloa ja vahvaa yhdessä tekemistä. Osallistamalla nuorta tuemme hänen päätösvaltaa ja vaikuttamista. Mitä enemmän nuori saa olla mukana päättämässä asioista ja osallisena yhteisessä toiminnassa, katsotaan hänen olevan aktiivinen kansalainen. Osallisuus ei tarkoita ainoastaan mukana oloa esimerkiksi harrastustoiminnassa vaan myös nuoren kuulemistä ja kuulluksi tulemistä. (Oranen 2008: 9-10.) Osallistaminen on toteutunut kun nuori itse kokee olevansa osallinen. Osallisuus voi siis olla nuoren tunnetila (Viinikangas 2011: 3-4).

Myös nuorisolakiin on kirjattu tavoitteeksi nuorten osallisuuden tukeminen, yhdenvertaisuuden lisääminen, sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen (Finlex 2006). Osallistuminen itseä koskeviin asioihin on ihmisoikeus joka jokaisella nuorella tulee olla. Vaatii kuitenkin resursseja, jotta nuoren osallistaminen käytännössä toteutuu. Osallistaminen ja osallisuus koetaan usein voimaannuttavana. Nuoret kohtaavat usein päätöksiä ja asioita joihin he eivät ole itse voineet vaikuttaa, tai edes ilmaista mielipidettään. Tämä koetaan turhauttavana ja itsetuntoa alentavana. Nuoret voivat tuntea olonsa hyvinkin merkitykselliseksi, kun nuorille annetaan mahdollisuus vaikuttaa. (Oranen 2007: 5-7.)

Nuorten osallisuutta pyritään vahvistamaan eri sopimusten, asetusten ja lakien voimalla. Jos nuori ei pääse vaikuttamaan asioihin, saattaa hän kokea itsensä tarpeettomaksi. Tarpeettomuuden ja alemmuuden tunne lisäävät syrjäytymisen riskiä. (Viinikangas 2011: 3-4.) Onnistuneeseen osallisuuteen nähdään kuuluvan ihmisen riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, luottamus ja yhteisöllisyys, sekä aktiivinen toimijuus (Osallisuus syrjäytymisen vastaparina).

Osallistaessa nuorta on otettava huomioon hänen henkilökohtaiset valmiudet. Syrjäytymisuhan alla olevilla tai jo syrjäytyneillä nuorilla on valtaväestöä huonommat edellytykset osallisuuteen, joten he tarvitsevat osallisuudessaan erityistukea. Mikäli nuoren mielipiteitä tai ehdotuksia ei oteta lainkaan huomioon, ei osallisuus toteudu. Osallinen nuori kantaa vastuuta omista tekemisistään ja pohtii omaa rooliaan yhteiskunnassa. Nuorta ei voi pakottaa osallisuuteen. Tietyt kehitysvaiheet eivät myöskään ole otollisia osallisuudelle vaan tulee odottaa oikeaa hetkeä. Merkittävä esimerkki antoisasta osallisuudesta on nuorisolaki, jota on laadittu

yhdessä nuorten kanssa. Osallisuuden vahvistaminen ei tarkoita suuria taloudellisia menetyksiä, vaan pikemmin muutosta aikuisten ajattelu- ja käyttäytymistavoissa. (Viinikangas 2011: 4-5.)

Erittäin hyvää osallistavaa toimintaa toteuttavat esimerkiksi nuorisovaltuustot. Siinä nuoret saavat äänensä kuuluviin ja mahdollisuuden vaikuttaa. Myös nuortenpalaverit ja illat ovat oivia osallisuuden vahvistamisen keinoja. Joissakin nuorten illoissa ja palavereissa nuoret itse ovat määritelleet ryhmälleen säännöt. Tässä nuoret vaikuttavat ja osallistuvat aktiivisesti. Tällaisessa toiminnassa on hyvä olla aikuinen tukena. Täytyy kuitenkin muistaa että aikuisen läsnäolo saattaa vaikuttaa myös heikentävästi nuorten osallisuutta. Aikuisella on vastuu nuoren osallistamisesta. Työntekijän on kyettävä kuuntelemaan nuoria, ei vaan kuulemaan. Nuorten tuomiin asioihin on reagoitava ja tuotava näkyväksi, että heidän sanomansa on otettu huomioon. (Ukkonen 2012: 21-23.)

Myös muunlaisessa nuorten osallisuuden vahvistamisessa ja osallisuustoiminnassa tarvitaan aikuisia. Aikuisen rooli on tukea ja mahdollistaa osallisuus, sekä toimia suunnan näyttäjänä. Aikuisen on hyvä myös muistuttaa nuoria, että vaikka suunnitelma toiminnalle on hyvä, se ei välttämättä pääse toteutumaan. Nuoren osallisuudelle on monia esteitä. Aika ja resurssit ovat yleensä puutteelliset. Saattaa olla myös että nuorille annetaan mahdollisuus osallisuuteen, mutta todellisuudessa se koetaan vain toiminnan ja päätösten hidasteeksi. (Tervonen 2009:17-18.)

Lainsäädäntö velvoittaa lasten ja nuorten osallisuuteen. Lasten ja nuorten tulee saada vaikuttaa omaa kehitystään ja itseään koskeviin asioihin. Perustuslain 6. pykälän 3.momentin mukaan lapsia ja nuoria on kohdeltava yksilöllisesti ja tasa-arvoisesti. Kuntalain 27. pykälä toteaa että kaikilla kuntalaisilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon. Nuorisolaissa 8. pykälän mukaan myös nuorilla tulee olla mahdollisuudet osallistua politiikkaan, paikallista ja alueellista nuorisotyötä koskevien asioiden käsittelyssä ja nuoria tulee kuulla heitä koskevissa asioissa. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluita järjestettäessä ja kehittäessä tulee ottaa huomioon lasten ja nuorten toivomukset. Näin mainitaan lastensuojelulain 8. pykälässä. Koululla voi olla oppilaskunta jonka tarkoituksena on edistää nuorten vaikutusmahdollisuuksia, yhteistoimintaa ja osallistumista. Perustuslain 47 a pykälän mukaan mikäli koululla ei ole mahdollisuutta järjestää oppilaskuntaa, niin opetuksen järjestäjä on vastuussa siitä että oppilailta on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin heitä yhteisesti koskevissa asioissa. Alle 18-vuotiaiden oikeuksista on tehty sopimus Yhdistyneissä kansakunnissa eli YK:ssa. Artiklassa 12 todetaan että lapsella joka kykenee luomaan oman näkemyksen asioihin, tulee olla myös mahdollisuus ilmaista vapaasti näkemyksensä itseään koskevissa asioissa. (THL 2013 internetjulkaisu.)

7.1 Nuorten osallisuus Järvenpäässä ja Tampereella

Nuorisoparlamentti tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet nuorille osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Parlamentti on toiminut Järvenpäässä jo vuodesta 2001 ja on ollut suosittu. Nuorisoparlamentti tekee aloitteita ja esityksiä kaupunginhallitukselle, sekä lautakunnalle. Nuorisoparlamentti nimeää kaksi jäsentä kaupungin lautakuntiin ja erilaisiin Järvenpäässä toimiviin työryhmiin sekä projekteihin. Nuorisoparlamentissa toimivalla puheenjohtajalla on oikeus osallistua kaupunginvaltuuston kokouksiin. (Järvenpään nuorisoparlamentti.)

Nuoret ovat vahvasti mukana palvelujen suunnitteluissa ja toteuttamisessa useissa hyvinvointivaltioissa. Nuorilla on asiantuntemusta nuorten elämää koskevissa asioissa. Nuorten ottaminen mukaan palvelujen suunnitteluun on tärkeää koska kyseessä on nuorten palveluita koskevat asiat. (Tarvainen, Pietiläinen, Kuure, 2007: 51.)

Aloitekanava on verkkopalvelu jossa nuoret voivat ideoida ja äänestää jotain aloitetta. Verkkosivuilla myös kysytään nuorten mielipiteitä heitä koskevissa asioissa. Järvenpään Lasten ja Nuorten Ääni -toiminnan tarkoituksena on antaa kaupungin lapsille ja nuorille mahdollisuus vaikuttaa lähiympäristönsä parantamiseksi ja muuttamiseksi turvallisemmaksi ja viihtyisämmäksi. (Järvenpään aloitekanava.)

Tampereen kaupungin nuorille suunnatut palvelut tukevat ennaltaehkäisevää työtettä. Liitteessä 5. kuvataan Tampereen osallistumisen tasoja. Myös Tampereella toimii nuorisovaltuusto. Tätä kutsutaan nuorisofoorumiksi. Tampereen nuorisofoorumi on toiminut jo viisitoista vuotta. (Nuorten Tampere 2013.) Nuorisofoorumin tarkoituksena on saada nuorten ääni kuuluiin ja saada nuoret mukaan vaikuttamaan heitä koskevissa asioissa, sekä mahdollistaa nuorten aseman parantamista yhteiskunnassa (Nurminen 2012, 5-6).

Tampereella on kehitetty rakenteita, nuorten osallisuuden vahvistamiseksi. Jo meneillä olevia rakenteita pyritään kehittämään aktiivisesti. Esimerkkejä nuorten osallisuuden vahvistamisen rakenteista ovat nuorisofoorumi, lasten parlamentti, sekä oppilaskunnat. Nuorille suunnatut verkkosivut Nuorten-Tampere sisältää myös nuorten tuottamaa tekstiä. (Tervonen 2009: 32-33.)

8 Tutkimuskysymykset ja -menetelmät

8.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön lähtökohta on tutkimusongelma. Tutkimusongelma on joko kysymys tai useampia kysymyksiä jotka tulisi määritellä yksiselitteiseksi. Opinnäytetyön tarkoitus on hakea vastauksia juuri näihin kysymyksiin. Ongelmat ovat toisistaan poikkeavia riippuen aiheesta ja tavoitteista. Tutkimusongelmaan kuuluvat olennaisina tekijöinä millaista aineistoa tarvitaan ja millaisilla menetelmillä aineistoa analysoidaan. (Opinnäytetyöpakki.)

Tutkimusongelman rajaaminen työssä on tärkeää koska aihealue on muuten todella laaja. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää kuinka osallisuuden merkitys ymmärretään nuorten kanssa tehtävässä työssä, sekä millaisia työmenetelmiä käytetään osallisuuden vahvistamiseksi. Keskityimme rajaamaan aiheemme Järvenpään ja Tampereelle, joissa toteutimme haastattelut. Työn pohjatiedoksi keräsimme mahdollisimman laajasti tietoa siitä miksi nuoret ovat vaarassa syrjäytyä tai ovat jo syrjäytyneet yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Teimme tutkimuskysymyksiä lähinnä itsellemme, sen vuoksi että avoimet haastattelut pysyisivät aiheessa ja jotta tutkimuskohteidemme tulokset saataisiin järjestettyä opinnäytetyöhömme loogiseen järjestykseen.

8.2 Tutkimusprosessi

Tieteellisessä tutkimuksessa havaintoja ei pidetä työn lopputuloksina, vaan havainnot usein kuvastavat vain osan koko totuudesta ja niiden avulla pyritään saamaan ilmiöstä kattavampi kuva (Alasuutari 1994: 68-69). Työmme empiirinen osuus muodostuu neljän etsivätyöntekijän avoimista haastatteluista, sekä kahden sosiaalialan työntekijän haastatteluista. Haastattelut toteutimme helmi- syyskuussa 2013. Heidi Sihvo haastatteli kahta etsivää työntekijää Tampereella ja Anni Toropainen kahta etsivää työntekijää Järvenpäässä, sekä sosiaalityöntekijää ja ohjaajaa Järvenpään aikuissosiaalityössä. Toinen opinnäytetyön tekijöistä on työskennellyt lähes kolme vuotta Järvenpään aikuissosiaalityössä. Yksi merkittävimmistä ongelmista ovat syrjäytyneet nuoret joiden kanssa tehtävään työhön tulisi panostaa enemmän. On huolestuttavaa että yhä nuoremmat ajautuvat päihteidenkäyttäjäksi, koulupudokkaiksi ja sitä myötä työttömiksi. Myös asunnottomuus on hälyttävän suuri ongelma nuorten keskuudessa. Haastattelut sopivat erinomaisesti tutkimusmenetelmiksi koska sillä tavoin saatiin monipuolisia ja kriittisiä näkökulmia. Kaikki haastateltavat ovat työskennelleet alalla jo pitkään ja tietävät tämän päivän suurimmat haasteet, sekä kehittämisideoita työhön. Aiheeseen liittyvää tietoa löytyy laajasti myös kirjallisuudesta sekä mediasta. Syitä syrjäytymiseen etsittiin

myös tätä kautta jolloin pohjatiedoksi saatiin mahdollisimman paljon vaikuttamiskeinoja ja ennaltaehkäisevää näkökulmaa.

Opinnäytetyömme on metodologialtaan kvalitatiivinen. Kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on oppia ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä kattavasti. Laadullisessa tutkimuksessa perehdytään ilmiön tuottamiin ajatuksiin ja vaikuttaviin tekijöihin. Olemme molemmat työskennelleet syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa. Kuitenkaan meillä ei ollut kovin kattavaa pohjatietoa nuorten syrjäytymiseen aiheuttavista tekijöistä. Tämä lähtökohta sopi laadullisen tutkimuksen perusajatukseen, jossa tutkimus on tarkoitus pitää mahdollisimman laadukkaana ilman ennako-olettamuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2013: 20-22.) Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkia kohdetta mahdollisimman monipuolisesti ja kuvata todellista elämää moninaisesti. Arvot ohjaavat sitä miten ja tutkimme ja ymmärrämme ilmiöitä. Laadullisessa tutkimuksessa on tavoitteena löytää tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004: 152.)

Haastattelimme työtä varten kuutta henkilöä, jotta laadullisen tutkimuksen perusteet toteutuisivat. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kootaan harkinnanvaraisella otannalla. Tutkittavia ei ole kovin montaa sen vuoksi, jotta perehtyminen tutkittaviin onnistuisi perusteellisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2013: 85-86 .)

8.3 Aineiston keruu ja analysointi

Aineistonkeruun menetelmäksi valitsimme avoimen haastattelun. Haastattelu soveltuu hyvin kielellisesti orientoituneisiin tutkimuksiin ja kokemuksellisuutta tavoitteleviin tutkimuksiin. Avoin haastattelu muistuttaa tavallista keskustelua, jossa keskustelun etenemistä ei ole lyöty lukkoon vaan se etenee tietyn aihepiirin sisällä vapaasti ja paljolti haastateltavan ehdoilla. Tavallisesti avoin haastattelu on aikaa vievää ja voi viedä useampiakin haastattelukertoja. Haastattelussa ei ole selkeää runkoa, jonka vuoksi haastattelun eteneminen jää usein haastattelijan vastuulle. Avoin haastattelu vaatii usein enemmän taitoja kuin muut haastattelu- muodot. (Hirsjärvi ym. 2004: 198.) Tutkimuksessamme haastateltavat työntekijät esiintyvät tunnistamattomina.

Tutkimme sitä miten työntekijät ymmärtävät osallisuuden vahvistamisen ja miten sitä toteutetaan käytännössä. Tällöin emme voineet asettaa valmiiksi vastausvaihtoehtoja ja koimme parhaaksi tavaksi avoimen haastattelun, saadaksemme mahdollisimman luotettavaa tietoa. Kun tarkoitus on tutkia ihmisen ajatuksia jostakin ilmiöstä, tulee aineistona olla materiaalia, josta ilmenee selkeästi haastateltavien oma näkemys, eikä materiaalia johon haastateltavat olisivat vastanneet vaihtoehtojen avulla. (Alasuutari 1994:73.)

Haastattelussa on tarkoitus puhua tietyistä, tutkijan etukäteen pohtimista teemoista. Opinnäytetyössämme tämä näkyy siten että keskityimme kohdekaupunkien työntekijöiden näkemyksiin ja kokemuksiin. Avoimen haastattelun kautta käydyt keskustelut sujuivat hyvin luontevasti, eikä aiheesta poikettu. Keskustelut mahdollistivat monipuolisia näkökulmia aiheesta. Koimme, että avoin haastattelu sopi työhön mainiosti, sillä haastatellut ovat työelämän kautta meille entuudestaan tuttuja.

Tärkeä osa tutkimusta on analysoida, tulkita ja tehdä johtopäätös kerätylle aineistolle. Analyysivaiheen tarkoitus on antaa tutkijalle vastauksia kysymyksiin ja ongelmiin. (Hirsjärvi ym. 2004: 209.) Äänitimme toteuttamamme haastattelut. Haastattelut toteutimme kahdenkeskisinä lukuun ottamatta Järvenpään nuorisokeskusta, jossa etsiviä työntekijöitä oli haastattelun aikana kaksi. Kuuntelimme tutkimusaineistomme useaan kertaan, jonka jälkeen litteroimme haastattelut kirjalliseksi. Aineistoa analysoidessamme keskityimme kohdekaupungeissa työskentelevien töiden sisältöihin ja vaikuttamiskeinoihin. Haastatteluista nousseet teemat kokosimme opinnäytetyöhön osa-alueiksi.

8.4 Eettisyys ja luotettavuus

Eettiset kysymykset voivat liittyä työn prosessin eri vaiheisiin, kuten tutkimuskohteen valintaan, luotettavuuden tarkasteluun, tai haastateltavien kohteluun. Eettiset näkökulmat tulee huomioida työn jokaisessa vaiheessa (Hirsjärvi ym. 2003, 26-28). Opinnäytetyössämme eettiset kysymykset koskevat haastateltujen anonymiteetin säilymistä, sekä aineiston yleistä julkisuutta. Antamalla haastateltaville vain vähän taustatietoa ja johdattavia kysymyksiä, pyritään poistamaan vastavaikutusta. Tällainen metodi lisää aineiston ja tutkimuksen luotettavuutta. (Alasuutari 1994: 86-87.)

Saimme haastateltaviksemme yhteensä kuusi työntekijää. Alun perin ajatuksemme oli haastatella viittä, mutta päätimme lisätä yhden haastateltavan, jotta saisimme laajemmin tuotua esille työntekijöiden näkökulmaa. Haastateltavan lisääminen lisäsi myös validiutta. Opinnäytetyötä tehdessämme pohdimme eettisiä kysymyksiä kuten tutkittavien tietosuojan, vapaaehtoisuuteen, turvallisuuteen ja harmin aiheuttamiseen liittyviä asioita. Yhteiskunnasta syrjäytyneitä nuoria tutkittaessa tulee väistämättä vastaan hyvinkin arkaluonteisia ja vaikeita asioita. Tutkimme yhteiskunnasta syrjäytyneitä nuoria työntekijöiden näkökulmasta. Työssä puhutaan nuorten syrjäytymiseen vaikuttamisesta yleisellä tasolla, eli työssä ei puhuta yksilöistä muussa muodossa kuin esimerkkinä.

Haastateltavien valikointi vaikutti tutkimuksemme luotettavuuteen. Valintamme haastateltavista perustui haastateltavien ammattitaitoon sekä heidän laajaan työkokemuksensa. Pidimme tärkeänä saada haastateltaviksemme eri-ikäisiä ja eri työhistorian omaavia henkilöitä, jotta pystyimme poimimaan haastatteluista eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Opinnäytetyötä varten haimme tulosten hyödyntämisen vahvistamiseksi tutkimusluvut, jossa otetaan huomioon että kaupungin palveluita ja henkilöstöä koskevat tutkimusten tiedot ovat julkisia.

Onnistunutta tutkimusta tulisi arvioida kokonaisuutena. Tällöin tutkimuksen johdonmukaisuus eli koherenssi on korkeassa asemassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 135-139.) Työmme luotettavuutta lisää se, että valitsimme haastateltavat tarkkaan harkiten. Haastateltavien kokemus ja asiantuntijuus olivat tärkeässä roolissa. Olettamuksena on, että saamamme aineisto on luotettava. Haastateltavien ikä ja työhistoria oli vaihtelevaa. Kuitenkin kaikilla oli pitkä kokemus sosiaalityöstä. Haastattelut olivat pituudeltaan 60-120 minuutin mittaisia. Havaitsimme, että tutkittavien eli haastateltavien määrä oli riittävä. Litteroinnin yhteydessä havaitsimme kuinka jokainen haastattelu alkoi jossakin kohtaa toistaa verrattain toista haastattelua. Yhtäläisyyksiä siis oli paljon. Haastattelujen vastaukset tukivat toisiaan.

Opinnäytetyösopimuksessamme sitoudumme toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti ja pitämään luottamuksellisena tiedonhankinnan yhteydessä saamamme yksityishenkilöitä koskevat tiedot ja sellaiset asiakirjat ja aineistot, jotka pitävät niiden luonteen ja niihin liittyvän ilmeisen salassapitointressin vuoksi ymmärtää luottamuksellisiksi.

9 Tutkimustulokset

9.1 Järvenpään sosiaalitoimiston lapsiperheiden ja nuorten aikuisten tiimi

Järvenpään aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijä tekee nuoren kanssa hänen kokonaistilanteeseen perustuen suunnitelman. Tällaisessa tavoitteellisessa työskentelyssä keskitytään esimerkiksi päihteiden käytön vähentämiseen, työelämään pääsyyn tai vaikka vain siihen että elämä menisi oikeille raiteille. Tärkeää on muistaa että kaikki tavoitteet työskentelylle luodaan aina yhdessä nuoren kanssa. Yhteistyön sujumisen kannalta on myös erittäin tärkeää, että nuori itse haluaa muutosta. Pienikin muutoksen toive esimerkiksi päihteiden käytön vähentämiseen voi pidemmällä aikavälillä tuottaa suuria ja toivottuja tuloksia. (Haastattelu 1.)

Järvenpään sosiaalitoimistossa tehdystä haastattelusta käy ilmi että ihmiset ovat painineet samojen ongelmien kanssa jo kauan, vaikkakin toimeentulotuen asiakasmäärät ovat kasvaneet. Järvenpäässä nuoria alle 25-vuotiaita toimeentuloturvan asiakkaita ajalla 1.1. - 30.9.2013 oli 817 joista 252 oli uusia asiakkaita. Lukumäärät ovat suuria ja etenkin uusia asiakkaita on tullut yhdeksän kuukauden aikana huomattavasti lisää. (Haastattelut 1 ja 2.)

Järvenpään aikuissosiaalityön toimeentulotuen nuoret asiakkaat ovat usein moniongelmaisia ja tarvitsevat moninaisia palveluja elämäntilanteissaan, kuten mielenterveys- ja/tai päihdepalveluja, asumiseen, elämänhallintaan, opiskeluihin ja työllistymiseen liittyviä palveluja. Yhtenä suurimpana haasteena on saada nuori motivoitumaan eri palvelujen piiriin ja saada muutossosiaalityö nuoren kohdalla alkamaan. (Haastattelut 1 ja 2.)

Sosiaalityöntekijän mukaan nuorten kohdalla tulisi erityisesti panostaa matalan kynnyksen palveluihin, eli sellaisiin paikkoihin joihin nuori voi mennä silloin kun on vaikeaa. Esimerkiksi nuoret jotka eivät syystä tai toisesta uskalla tai halua kotiinsa mennä, ajautuvat valitettavan usein vaaratilanteisiin ja myös riskit päihteidenkäyttöön kasvavat. Myös romaninuoret tarvitsivat erityishuomiota ja esimerkiksi oman ryhmän jossa voisivat kokoontua. Tällä hetkellä Järvenpäässä ei ole omaa ryhmää romaninuorille. Romaninuria kannustetaan myös osallistumaan nuorisokeskuksen toimintaan. Usein merkittävät kulttuurierot ovat kuitenkin esteenä esimerkiksi pajalla työskentelemiselle. (Haastattelu 1.)

Tärkeää olisi panostaa nuorten ryhmiin ja asumispalveluihin, joissa nuoret voisivat opetella elämän perustaitoja, kuten ruoanlaittoa, pyykinpesua, vuokra-asumista ja rahankäytön hallintaa. Järvenpään nuorisokeskuksella aloitetaan syksyllä 2013 paja, jossa nuoret opettelevat näitä perustaitoja mutta asumismalli opettaisi nuorelle myös arjen hallintaa, esimerkiksi normaalia vuorokausirytmää. (Haastattelu 1.)

Järvenpää on radanvarsikaupunki ja nuoret usein kulkevat muissakin lähikaupungeissa, kuten Keravalla ja Helsingissä. Mikäli nuorella ei ole vakinaista asuinpaikkaa, on hyvin todennäköistä että hän viettää paljon aikaa myös toisissa kunnissa. Tällöin nuoren tavoittaminen on huomattavasti haasteellisempaa, etenkin jos nuorta ei saa edes puhelimitse kiinni.

Nuorilla on paljon yhteisiä ajanviettopaikkoja. Näistä yleisimpiä ovat puistoalueet, juna-aseman viereinen alue mutta myös lapsille tarkoitettut leikkipuistot ja koulujen pihat. Valitettavan usein näillä paikoilla näkyy myös nuorten päihteidenkäyttö. Merkittävimiksi riskipaikoiksi joutua väkivallan tai muun varkauden uhriksi on suurinta näissä edellä mainituissa paikoissa, etenkin puistoissa ja juna-aseman viereisellä alueella. Näillä alueilla valaistus ja turvavalvonta ovat vähäisiä, ellei mitättömiä. Näistä riskitekijöistä johtuen kaupungin olisi syytä panostaa entistä enemmän nuorille suunnattuihin paikkoihin, myös matalan kynnyksen paikkoihin. Nuorten tukeminen eri urheiluharrastusten pariin on äärettömän tärkeää. Kaupungissa on esimerkiksi rullalautailusta innostuneille nuorille omia paikkoja jotka ovat silminnähden suosittuja ajanviettopaikkoja. (Haastattelu 1.)

Haastateltava kertoo että ennaltaehkäisevä työ on ehdottoman tärkeää, kuin myös työntekijät joilla on erityisosaamista tietyiltä osa-alueilta. Nykyään työ on pitkälti verkostotyötä, joka haastateltavan mukaan on hyvä keino ohjata nuori oikeiden palveluiden piiriin. Myös eri ammattiryhmissä työskentelevien tulisi tietää enemmän toistensa työnkuvista ja sisällöistä. Esimerkiksi koulukuraattorin olisi hyvä tietää enemmän sosiaalityöntekijän tehtävistä ja toisinpäin. Tukihenkilöt ovat tärkeänä osana nuoren muutossosiaalityössä ja toimivat vahvana tukena matkalla aikuisuuteen. Nuoret tarvitsisivat myös enemmän tukea harrastuksiin ja aktiiviteetteihin. Toimeentulotukea on mahdollisuus saada harrastuksiin, mikäli se tukee nuoren arjessa selviytymistä ja hyvinvointia. (Haastattelu 1.)

Järvenpään aikuissosiaalityössä työskentelevän sosiaalityöntekijän mukaan tiimeille järjestettävät kehittämisspäivät olisivat merkittäviä uusien toimintatapojen löytämiseksi. Järvenpään aikuissosiaalityössä keskusteltiin työntekijöiden ammattitaidoin kehittämisen merkittävydestä. Monet asiat ovat muuttuneet nuorten keskuudessa ja tällöin myös työntekijän tulee olla ajan tasalla muutoksista. Tällä hetkellä aikuissosiaalityössä järjestetään kehittämisspäiviä koko työyhteisölle. Haastattelusta käy ilmi, että myös tiimeille järjestettävät kehittämisspäivät olisivat merkittäviä uusien toimintatapojen löytämiseksi. Näissä pystyttäisiin keskittymään yksityiskohtaisemmin esimerkiksi nuorten kanssa työskentelyssä tuleviin haasteisiin ja tavoitteisiin, eikä koko aikuissosiaalityön asioihin. Jokaisen olisi hyvä pysähtyä ajattelemaan miten asioissa päästäisiin eteenpäin jolloin saataisiin mahdollisimman paljon erilaisia näkökulmia. Näkökulmista keskusteleminen usein parantaa työyhteisön ajankohtaista tietämystä, antaa tavoitteita työlle ja myös parantaa työyhteisössä vallitsevia yhteistyötaitoja.

Ammatillisiin toimintatapoihin kuuluu olennaisena se, että nuorten asiakkaiden ongelmiin tartutaan mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti niin että pitkäaikaista toimeentulotuen tai sosiaalipalveluiden tarvetta ei edes tulisi, vaan asiakkaan tilanne selviäisi tai parantuisi kevyempien palveluiden avulla. Työtä tehdessä on erittäin tärkeää kiinnittää huomiota asiakaslähteisyyteen ja eettisiin seikkoihin. Jokainen asiakas on erilainen erilaisine taustoineen ja tilanteineen. Myös nuorten joukossa on kodittomia, päihteidenkäyttäjiä, työttömiä, koulutusta vailla olevia, vankilasta vapautuneita, yhteiskunnasta syrjäytyneitä, yksinäisiä, täysin varattomia ja monisairaita asiakkaita. Asiakaskuntaan mahtuu paljon elämän remonttiin sitoutuneita mutta valitettavan usein myös niitä nuoria, jotka eivät helpolla halua muutosta. Tämän vuoksi nuoret on saatava välittömästi tarvittavien tukitoimien piiriin. Riskit esimerkiksi rikosten tekoon ja päihteidenkäyttöön kasvavat, mikäli nuori jää pitkäksi aikaa palveluiden ulkopuolelle. (Haastattelu 1.)

Aikuissosiaalityö tekee vahvaa yhteistyötä nuorisokeskuksen kanssa. Aikuissosiaalityössä nuorten tiimissä työskentelevä ohjaaja on tavattavissa nuorisokeskuksella kerran viikossa. Yhteistyö on merkittävää sillä tätä kautta nuoret saavat tietoa ja apua toimeentulotukiasioissa. Myös nuorisokeskuksessa työskentelevät saavat tällä tavoin lisätietoa sosiaalityöstä, toimeentulotuesta, sekä muista ajankohtaisista asioista. Ohjaaja tapaa kaikki uudet asiakkaat sekä työttömät nuoret, jotka voisivat mahdollisesti työskennellä esimerkiksi nuorten työpajalla. Nuorten terveydentilakartoitukseen voi myös saada lähetteen ohjaajan kautta. (Haastattelu 2.)

Työttömiä ja ilman opiskelupaikkaa jääneitä nuoria on paljon. Keskustelimme Järvenpäässä työskentelevän sosiaaliohjaajan kanssa asioista, joilla nuoria saataisiin entistä enemmän ja tehokkaammin esimerkiksi työkokeiluun. Hallitustasollakin on keskusteltu kymppiluokasta, joka olisi haastateltavan mukaan erinomainen keino antaa nuorelle lisäaikaa miettiä mitä hän haluaa tulevaisuudessa tehdä. Tähän yhdistettynä käytännönläheiset eri ammatteihin valmentavat opinnot voisivat myös olla tehokkaita menetelmiä saada nuori motivoitumaan omaa mielenkiintoa vastaavalle alalle. (Haastattelu 2.)

Nuorisokeskuksella alkaa starttipaja jossa nuoret yhdessä suunnittelevat esimerkiksi lounaan, budjetoivat ja valmistavat sen. Paja on sosiaaliohjaajan mukaan erinomainen keino harjoitella niin ruoanlaittoa, yhteisöllisiä taitoja, kuin rahankäyttöäkin. Keskustelusta käy ilmi että nuorissa olisi potentiaalia yrittäjiksi. Oma mielenkiintoa vastaavan työn löytämiseksi voisi nuorille järjestää esimerkiksi tutustumiskäyntejä eri työpaikkoihin, jolloin nuori voisi nähdä eri vaihtoehtoja läheltä. Työkokeilu sitoo nuoren ja työnantajan 1-6 kuukaudeksi, eikä useimmiten tuota pitkäkantoista tulosta mikäli nuori ei koe työtä omaa mielenkiintoa vastaavaksi. (Haastattelu 2.)

Nuorisokulttuuri on muuttunut suuresti viime vuosien aikana. Järvenpään kokoisessa kaupungissa nuoret tuntevat toisensa ja viettävät paljon aikaa yhdessä. On normaalinäky että nuoret tuovat yhdessä muun muassa toimeentulotukihakemukset sosiaalitoimistoon. Kun mennään ajassa taaksepäin, niin oli hyvinkin yleistä, ettei esimerkiksi toimeentulotuesta kehdattu puhua kavereille tai etuuksista ei saanut tietoaakaan samalla tavalla. Sosiaaliohjaajan kanssa pohdimme toimeentulotuen haittoja. Kotona asuvalle täysi-ikäiselle nuorelle aikuiselle toimeentulotuen perusosa voi olla suuri raha, mikäli vanhemmat kustantavat kaikki elämiseen kuuluvat menot. (Haastattelu 2.)

Esimerkki: Nuori kotona asuva hakee sosiaalitoimistosta toimeentulotukea. Nuoren ei tarvitse maksaa asumiskustannuksista, ruoasta tai muista pakollisista menoista. Nuori ilmoittaa tarvitsevansa toimeentulotukea elämiseen. Vanhempansa tai vanhempiansa luona asuvan 18 vuotta täyttäneen henkilön perusosa on 1.1.2013 lähtien 348,40 euroa/kk.

Lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) mukaan vanhemmat eivät ole elatusvelvollisia täysi-ikäisistä eli 18 vuotta täyttäneistä lapsistaan. Mikäli toimeentulotulotuen hakija kuitenkin saa vanhemmiltaan tuloja tai varoja, otetaan ne hakijan käytettävissä olevina tuloina ja varoina huomioon. (STM:n opas 4.6.) On kuitenkin lähes mahdotonta saada selville nuoren vanhemmilta saadut varat, mikäli ne eivät ilmene tiliotteella tai muissakaan tositteissa. Nuori joka asuu kotona ilmaiseksi, on kuitenkin oikeutettu saamaan toimeentulotuen perusosa.

Perusosaa voidaan kuitenkin alentaa. Siitä on säädetty toimeentulotukilain 10 §:ssä. Tarkempi ohjeistus toimeentulotuen perusosan alentamiseen annetaan STM:n oppaan kohdissa 6.4.8 ja 6.4.9. Vailla ammatillista koulutusta olevan 18-24- nuoren perusosaa voidaan alentaa enintään 20 prosenttia. Perusosaa voidaan alentaa, mikäli nuori on kieltäytynyt tai keskeyttänyt työttömyysetuuteen oikeuttavan koulutuksen. (Kuumakuntien toimeentulotukiohjeet.)

Haastattelusta 2. käy ilmi että työkokeiluun lähtö on usein mielekkäämpää kotona asuvalle nuorelle kuin taas nuorelle joka ei asu kotona. Nuori joka ei asu kotona saa lähes saman rahan olemalla työkokeilussa pienellä palkalla ja muilla vähemmillä etuuksilla kuin tekemättä työtä saamalla vastaavasti suuremmat etuudet. Kehittämisideana olisi saada nuorten palveluita modernimpaan suuntaan, sellaisiksi joilla nuoret saadaan aidosti innostumaan jostain tietystä alasta. Ei niin, että nuori turtuu ja tottuu elämään etuuksilla, olemaan työtön tai kouluttamaton.

Haastattelun 2. yhtenä merkittävimpänä aiheena oli myös se että kuka oikeasti on syrjäytynyt nuori. Vaikka nuori olisi työtön tai vailla koulupaikkaa, on hänellä usein sosiaalisia suhteita. Nämä nuoret, jotka poistuvat kotoaan eivätkä ole sosiaalisesti erkaantuneita on hyvät mah-

dollisuudet saada liikkeelle ja tekemään työtä. On vain löydettävä uusia innostavia keinoja, kuten jo edellä mainitut vierailut työpaikoissa, peruskoulun pidentäminen, käytännönläheinen työ jo peruskouluaikana ja kannustus esimerkiksi yrittäjäksi tulevaisuuden aloilla.

Suomessa alle 35-vuotiaiden yrittäjien osuus on varsin pieni, mutta trendi on kuitenkin kasvamassa. Alle 25-vuotiaita yrittäjiä on vielä todella vähän. Tilastollista määrää vähentävät pitkät koulutusajat. Yrittäjäksi ryhtyminen ei myöskään ole helppoa, se vaatii ammattitaitoa ja työelämän kokemusta. Vuoden 2011 jälkeen nuorten yrittäjien määrä on lähtenyt nousuun, joka johtunee työelämän muutoksista. Tänä päivänä nuoren voi olla helpompi työllistyä ammatinharjoittajana koska työn ostajat suosivat yhä enemmän ulkopuolisia palveluita asiantuntijuutta vaativissa tehtävissä. Myös kiinnostus yrittäjyyttä, vaurastumista ja yrittäjän monipuolista työnkuvaa kohtaan usein herättävät kiinnostusta nuorissa. (TEM Internet sivut.)

Nuorisokeskus ja aikuissosiaalityö ovat määrittäneet yhteiset työnjaot Järvenpäässä. Etsivän nuorisotyöntekijän perustehtävänä Järvenpään nuorisokeskuksessa on tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, tarjota nuorille palvelutarpeen arvioita, ohjata tarvittavien palveluiden piiriin ja antaa suurimmalle osasta nuoria lähiohjausta, eli toisin sanoen kulkea nuoren rinnalla. Tätä varten etsivä nuorisotyöntekijä kokoaa tarvittavan verkoston ja ohjaa nuoren työhön tai opiskeluiden pariin. Myös ohjaamon ohjaaja opastaa nuorta työhön ja koulutukseen. Moniammatillinen verkoston kanssa tehtävä yhteistyö korostuu ohjaajan työssä. Ohjaamon ohjaaja vastaa työkokeiluissa olevien nuorten urasuunnittelun osalta ja tarvittaessa laatii myös palvelusuunnitelman. (Haastattelut 1, 2 ja 3.)

Aikuissosiaalityössä on tavoitteena kartoittaa uusien asiakkaiden kokonaistilannetta, antaa palveluohjausta, sekä lyhytkestoista intensiivistä ja tavoitteellista lähiohjausta. Periaatteena on, että asiakas löytää sosiaaliohjaajan ohjaamana tarvitsemansa palvelut. Sosiaaliohjaajan perustehtävään kuuluvat myös harkinnanvarainen toimeentulotuki, välitystilisuunnitelmat, - ja päätökset. Sosiaalityöntekijän perustehtävänä on taas intensiivinen muutossosiaalityö, joka vaatii joko pitkä- tai lyhytkestoista verkoston kokoamista asiakkaan palvelutarpeen täyttämiseksi. Nuoren motivointi ja palveluihin kiinnittymistä varten sosiaalityöntekijältä vaaditaan pitkäjänteistä työskentelyä. Sosiaalityöntekijä vastaa myös palvelusuunnitelman laadinnasta ja tarkistuksesta, sekä työprosessin etenemisestä. Syrjäytymiskierteen katkaiseminen ja nuoren tukeminen itsenäiseen elämänhallintaan kuuluvat myös osana työhön. Aikuissosiaalityön asiakkuus päättyy kun nuori on saatu ohjattua jonkin palvelun piiriin. Oikeus toimeentulotukeen voi tosin jatkua vielä opiskeluiden ajan. (Haastattelut 1 ja 2.)

Merkittävimminä menetelminä Järvenpään aikuissosiaalityön ohjaajat käyttävät keskusteluja, kotikäyntejä, toimeentulotukea, verkostotyötä, tilannekartoituksia, lähetteitä terveystarkastuksiin ja aktivointisuunnitelmia. Sosiaalityöntekijät tekevät edellä mainittujen lisäksi myös

palvelusuunnitelmia, hakevat tarvittaessa edunvalvontaa, tekevät eläkelausunnot ja ostopalvelut lähiohjauksena. Keskeisimpinä aikuissosiaalityön nuorina asiakkaina sosiaalityössä ovat vakavassa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Sosiaaliohjaajat tapaavat useimmiten uudet nuoret asiakkaat ja antavat talousneuvontaa jälkihuoltonuorille. (Haastattelu 2.)

Etsivässä nuorisotyössä keskeinen työtä ohjaava lainsäädäntö on nuorisolaki ja laki nuorisolain muuttamisesta. Sosiaaliohjaajan työ pohjautuu toimeentulotukilakiin, sosiaalihuoltolakiin, lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, lakiin sosiaalisesta luototuksesta ja kuntouttavan työtoiminnan lakiin. Sosiaalityöntekijän työ perustuu edellä mainittujen lisäksi myös lakiin nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämiseksi. (Haastattelut 1, 2 ja 3.)

Useat aikuissosiaalityön nuorista asiakkaista ovat jälkihuoltonuoria. Lastensuojelulaissa kohdassa 75 § lapsen ja nuoren oikeus jälkihuoltoon kerrotaan että lapselle tai nuorelle on järjestettävä jälkihuolto sijaishuollon päättymisen jälkeen. Järjestämisestä vastaa sosiaalihuollon toimielin. Jälkihuoltoa voidaan myös järjestää muullekin kuin lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle. Kun nuori täyttää 21 vuotta, velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy. Lastensuojelulain kohdassa 76 § kerrotaan että kunnan tulee järjestää lapsen tai nuoren tarpeisiin perustuva 30 § 4 momentin mukainen asiakassuunnitelma. Suunnitelmassa tulee ottaa huomioon lapsen tai nuoren tukeminen. Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijä tekee yhdessä nuoren kanssa suunnitelman johon kirjataan käytettävissä olevat tukitoimet ja palvelut jälkihuollon päättymisen jälkeen. (Finlex 2007. Lastensuojelulaki 75 § ja 76§.)

Jälkihuoltonuoren kanssa työskentelyssä on kiinnitettävä erityistä huomiota sellaisiin tukitoimiin ja palveluihin jotka ovat tarpeellisia sijaishuollon jälkeen. Tavoitteena on tukea nuoren itsenäistymistä erilaisten keinojen avulla. Jos nuorella on taustalla esimerkiksi mielenterveysongelmia, on terapiapalveluihin ohjaaminen tapahduttava nopeasti ja tehokkaasti niin, ettei nuorelle koidu pidempiaikaista haittaa. Tukihenkilö on usein tärkeä, niin kuin myös tuettu asuminen. Tavoitteellista työskentelyä on saada nuori tuntemaan olonsa turvalliseksi ja varmaksi jotta esimerkiksi opiskelu tuntuisi mielekkäältä ja luontevalta. (Haastattelu 1.)

9.2 Tampereen kaupungin etsivä työ

Etsivän työn kohderyhmänä ovat pääsääntöisesti 13- 25- vuotiaat nuoret ja heidän verkostonsa. Etsivää työtä toteutetaan perinteisenä kenttätöinä eli katutyönä, ohjaus - ja neuvontatyönä, sekä yksilötöinä. Etsivän työn työntekijät kohtaavat nuoret nuorten reviirillä, siellä missä he viettävät aikaansa. (Haastattelu 4.)

Tarkoituksena on saada nuoria palveluiden piiriin, johon he eivät ole syystä tai toisesta hakeutuneet, päässeet tai osanneet hakeutua. Nuorilla saattaa olla taustalla usein myös negatiivisia kokemuksia viranomaisista ja eri tahoista, eikä näin ollen ole halunneet hakeutua tarvittavan palvelun piiriin.

”Työn ajatuksena on että, oli nuori sitten missä tahansa tilanteessa, kunhan nuori itse olisi onnellinen.” (Tampereen etsivä nuorisotyöntekijä.)

”Kun nuori tavoitetaan ja saadaan palvelun piiriin, saattaa hänelle aueta mahdollisuus johonkin toimintaan. Tämmösen toiminnan avulla nuori pääsee takaisin kiinni tavoiteltuun tilaan.” (Tampereen etsivä nuorisotyöntekijä.)

Nuoren kokiessa olevansa tärkeä ja arvokas, on työllä saavutettu mittaamattoman tärkeä rooli. Etsivän työn työtapa ei ole välittömästi puuttuvaa vaan asiakkaaseen pyritään luomaan luottamussuhde, jonka jälkeen työskentely tiivistyy. Suurta sukupuolijakaumaa ei asiakaskunnassa ole näkyvissä. Pojat ovat yleisesti näkyvämpi osa, mutta tilastollisesti suuria sukupuolieroja ei ole. Useimmin nuoret alkavat tuottamaan asioita täysi-ikäisyyden kynnyksellä, sillä heillä ei ole enää niin sanotusti kiinni jäämisen pelkoa. (Haastattelu 4.)

Etsivän työn suurin ero muuhun nuorisotyöhön on se, että palveluohjauksen lisäksi nuorten rinnalla kuljetaan ratkoessaan heidän ongelmiaan. Syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen näkyy poluttamalla nuori jonkin palvelun piiriin. Tavoitteena on saada nuorille oikeita palveluita, joita he itse tarvitsevat. Etsivän työn lähtökohtana on nuoren hyvinvointi- ja sen lisääminen. (Haastattelu 4.)

Työ sisältää perinteistä katutyötä, jota toteutetaan ostoskeskuksissa, puistoissa, keskustan alueen kaduilla ja kaikkialla, siellä missä sille on tarvetta. Etsivän työn etuna on että, asiakassuhteen kesto ei ole rajattu, vaan asiakkuus voi kestää niin pitkään kun sille on tarvetta. (Haastattelu 4.)

”Toisilla se polku on pitkä ja asiakkuus kestää kauan. Toisten kanssa se polku on kuljettu nopeasti” (Tampereen etsivä nuorisotyöntekijä.)

Asiakkuuksien pituus vaihtelee suuresti. Kadulla tehtävässä työssä nuori kohdataan ja häntä saatetaan neuvoa palveluiden haussa, jolloin asiakkuus saattaa rajoittua vain hetkeen. Toisaalta joidenkin nuorten kanssa työ voi kestää vuosia ja nuoren elämäntilanne saattaa muuttua radikaalisti asiakassuhteen aikana. (Haastattelu 4.)

Niin kutsuttu "pudokas työ" on myös etsivää työtä, mutta lähtökohtaisesti nuori tulee etsivän työn piiriin yhteistyötahojen ohjaamana. Muun muassa oppilaitokset ja puolustusvoimat ilmaisevat huolen nuoresta ja ottavat yhteyttä etsivän työn työntekijöihin. Myös jonkin verran nuoret itse ja heidän vanhemmat ottavat yhteyttä suoraan etsivän työn työntekijöihin. "Pudokas työ" on sikäli erilaista kun asiakkaat ohjautuvat palvelun piiriin. Pudokas työn tarkoituksena on poluttaa nuori jonkin palvelun piiriin, jotta hän saisi jälleen otteen arjesta. (Haastattelu 4.)

Etsivässä työssä on kaiken kaikkiaan kahdeksan työntekijää, jotka toteuttavat työtä nuorten reviirolla, eli tekevät niin sanottua katutyötä. "Pudokas" työssä työskentelee neljä työntekijää. Heillä kaikilla on yhteinen esimies. (Haastattelu 4.)

Osallisuuden vahvistaminen näkyy nuorten aktiivisessa toiminnassa. Nuoret saavat osaksi itse päättää toiminnasta ja esimerkiksi yhteisön sääntöjen luomisesta. Lisäksi etsivä työ järjestää kesäleirejä, joiden sisältöön nuoret pääsevät vaikuttamaan. (Haastattelu 4.)

"Kyl meillä on tässä paljon osallisuus ajatusta. Nuoret ovat matalan kynnyksen kohtaamispaikassa laatineet säännöt ja toimintatavat itse. Kesäleireillä nuoret myös tekevät ohjelmaa." (Tampereen etsivä nuorisotyöntekijä.)

"Lumipallo ryhmä" osallistaa nuoria. Nuorista kootaan ryhmä, joille annetaan tietoa mm. terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä asioista, päihdekäytöstä, haittojen vähentämisestä, sekä annetaan ensiapu koulutusta. (Haastattelu 4.)

"Sit he lähtevät viemään sitä tietouttaan niinku omiin ystävä-, kaveri ja tuttavapiireihinsä, niin että pystyttäisi vaikuttamaan joissain tilanteissa, ennen kuin ollaan liian pitkällä." (Tampereen etsivä nuorisotyöntekijä.)

Tämäkaltainen toiminta saavuttaa nekin nuoret, jotka eivät hakeudu tai heitä ei löydetä etsivän työn piiriin. Esimerkiksi alaikäisiin päihdeidenkäyttäjien on vaikea päästä kiinni, mutta nuoret itse saavuttavat toisensa. Suurimmalla osalla "pudokas" nuorella on huono itsetunto ja

heitä pyritään ohjaamaan palveluihin, sekä toimintaan, mistä he saavat onnistumisen kokemuksia. (Haastattelu 4.)

Tampereella on useita tahoja jotka toteuttavat etsivää työtä, kukin omaa kohderyhmää tavoitellen. Esimerkkinä Pro-tukipiste, Etna-työ, sekä Siltavalmennuksen Etti-työ. Tampereella on hyvä yhteistyö tahojen välillä. Etsivän työn työntekijöiden työtä helpottaa palveluiden tarjonta. Tampereella on paljon palveluita tarjolla, mihin nuorta voi ohjata. (Haastattelu 4.)

Etsivässä työssä pyritään myös tuottamaan tietoa päättäjille, ajan ilmiöistä, mikä ei toimi, mitä tarvittaisiin. Kokemuksena päättäjätahojen vastaanotto etsivästä työstä tullee tiedolle on ollut vastaanottavaista ja haluttua. (Haastattelu 4.)

9.3 Vrev- hanke

Vaihtoehto rikolliselle elämäntavalle vertaistueella (Vrev) - hanke on Oikeusministeriön tukema hanke. Hanke on alkanut syyskuussa 2012 ja se on kestoaltaan yhden vuoden. Kaikki rikos- ja päihdeongelmien kanssa kamppailevat eivät halua tai osaa hakeutua avun piiriin. Ongelmat ovat usein moninaisia ja saattavat tuntua ylitsempääsemättömiä. Päihdeongelman lisäksi taustalla on usein esimerkiksi velkoja, mielenterveyden pulmia ja asunnottomuutta. Monen kohdalla voi olla niin, ettei tietoa apua tarjoavista palveluista ole, ennakkoluulot tai häpeä omasta tilanteesta estävät avun hakemisen tai omaa motivaatiota muutokseen ei löydy. (Haastattelu 5.)

Vrev -etsivä työ pyrkii rikos- ja päihdetaustaisten tilanteiden kartoittamiseen ja parantamiseen ja sitä kautta yhteiskunnan turvallisuuden edistämiseen. Hankkeen tavoitteena on luoda malli vertaistukeen perustavalle etsivälle työlle. Tavoitteena on löytää ne rikos- ja päihdeongelmien kanssa kamppailevat, jotka eivät edellä mainituista syistä johtuen ole tarjolla olevien palvelujen piirissä. Hankkeen etsivät työntekijät kohtaavat, kuuntelevat, neuvovat, ohjaavat tarvittavan tuen piiriin, sekä jakavat omia kokemuksiaan ja kulkevat rinnalla. Vertaistyöntekijälle on helpompi puhua, koska hän on kokenut samankaltaisia tilanteita itsekin. (Haastattelu 5.)

”Me kartoitetaan asiakkaan tilannetta. Kysytään mitä sä tavit, mitä sä haluat ja mitä me voitais tehdä? Ja sit sen mukaan toimimista. Sit on esimerkiks lähetty asiakkaan mukaan sossuun.” (Hankkeen työntekijä.)

Työ ei sulje ketään pois. Työ on suunnattu kaikenikäisille ja kohtaaminen perustuu aina asiakkaan vapaaehtoisuuteen, eettisiä periaatteita noudattaen. Katutyön ohella etsivällä työllä on toimipiste Kris-Tampere ry:n toimintakeskuksen yhteydessä. Hankkeen tiimoilta tehtiin yhteistyötä julkisen- ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Lisäksi tavoitteena on kerätä tietoa yhteiskunnan palveluiden ulkopuolelle jäävien elämäntilanteista, jotta palveluita voidaan kehittää entistä tarkoituksenmukaisemmiksi. (Vrev-hanke 2012).

Haastattelusta tulee selvästi ilmi, että Vrev-hankkeen työ on enemmän syrjäytymiseen vaikuttamista ja puuttumista, kuin ehkäisemistä, sillä heidän kohderyhmänsä koostuu rikos- ja päihdeongelmiaisista ihmisistä, jotka ovat jääneet palvelujärjestelmän ulkopuolelle.

”Meidän tehtävänä on tuoda tietoa niistä palveluista, joiden ulkopuolelle asiakas on jäänyt ja näin lisätä sitä osallisuutta, sekä puuttua syrjäytymiseen.” (Hankkeen työntekijä.)

”Jos asiakas haluaa apua, pyrimme lisäämään myös hänen omaa motivaatiotaan muutokseen.” (Hankkeen työntekijä.)

Selkeä eroavaisuus ja rikkaus Vrev-hankkeella on se, että työ on vertaistukipohjaista. Heidän työntekijöillään on itsellään samoja kokemuksia kuin asiakkaalla ja työntekijöillä on omatausta, heistä moni on ollut siellä kadulla itsekin samassa tilanteessa vastaavasti kuin nyt asiakas. (Haastattelu 5.)

”Työ on myös motivaatioon vaikuttamista. Näillä mejän työntekijöillä on se oma tausta, moni on ollut siellä kadulla itekin samassa tilanteessa, niin sit se että muut näkee, että muutos on mahdollista, näin pystytään esimerkin ja vertaustuen kautta vaikuttamaan.” (Hankkeen työntekijä.)

Vertaistuen avulla asiakas näkee että muutos on oikeasti mahdollista. Vastaanotto kadulla on ollut pääsääntöisesti hyvää. Moni asiakas haluaa elämäntilanteeseensa muutosta, mutta jos ihminen on elänyt kadulla pitkään ja ulkopuolella yhteiskunnan palveluista, sekä työelämästä, muutos on erittäin vaikeaa ja prosessina hidas. (Haastattelu 5.)

”Työssämme vaaditaan pitkäjänteisyyttä, koska muutokset eivät tapahdu sormia napsuttamalla.” (Hankkeen työntekijä.)

Konkreettisena osallisuuden vahvistamisena näkyy se että työntekijä lähtee asiakkaan mukaan hoitamaan arjen asioita, kuten virastokäyntejä. Vrev-hankkeen tuloksia on vaikea mitata. Kun asiakkaan kohtaa kadulla ja lisää hänen tietouttaan eri palveluista on tuloksia jo saavutettu. (Haastattelu 5.)

Hankkeen päätavoitteena on parantaa rikos- ja päihdekierteessä olevien ihmisten elämäntilanteita. Tavoitteen toteuttamiseksi etsivän työn työntekijät menivät sinne missä potentiaaliset asiakkaat viettävät aikaa, eli kadulle. Tiedon antaminen asiakkaalle ja mahdollisesti rinnalla kulkeminen osallisuuden vahvistamiseksi koetaan tärkeäksi. Viemällä tietoa ja tarjoamalla apua siellä missä asiakkaat ovat, pyritään auttamaan asiakasta pohtimaan omaa motivaatiotaan muutokseen. (Karjalainen 2013: 7.) Kohtaamiset perustuvat asiakkaan aina vapaaehtoisuuteen ja ne voivat sisältää yleistä keskustelua, tiedon antamista tai hoitoon ohjausta. Yleinen keskustelu nousi kohtaamisten yleisimmäksi teemaksi. Päihteistä keskusteltiin useammin kuin rikoksista. Yli puolet kohtaamisista sisälsi elämäntilanteen kartoitusta. Jatkumoa työlle pyrittiin vahvistamaan antamalla asiakkaille tietoa eri palveluita tuottavista tahoista. (Karjalainen 2013:12 -15.)

Etsivää työtä toteutetaan eettisten periaatteiden mukaisesti. Ihmisarvoa kunnioitetaan ja tukea annetaan ihmisen taustoista riippumatta. Kohdatun asiakkaan itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan ja työ perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Etsivän työn työntekijät ovat kiinnostuneita ihmisten elämäntilanteista ja pyrkivät toteuttamaan inhimillisempää yhteiskuntaa. Etsivän työn työntekijän tulee olla tietoinen omista eettisistä periaatteistaan. Etsivällä työllä hankittua tietoa tulee käyttää ammatillisesti syrjäytyneiden väestönsien oikeuksien edistämiseksi. (Mikkonen, Kauppinen, Huovinen, Aalto 2007: 17-19.)

9.4 Järvenpään nuorisokeskus

Tutustuimme Järvenpään nuorisokeskukseen haastattelemalla kahta etsivää nuorisotyöntekijää. Toimintasuunnitelmassa vuodelle 2013 kerrotaan yksityiskohtaisemmin etsivän työn tarpeesta, asiakkaan tavoittamisesta, resursseista ja verkostotyöstä.

Etsivän työn asiakas on 16-25-vuotias järvenpääläinen nuori, joka ei ole opiskelemissa tai työelämässä tai on vaarassa keskeyttää opinnot. Asiakkaan elämäntilanne on usein haasteellinen. Nuoren taustalla voi olla päihde- tai mielenterveysongelmia, asunnottomuutta tai muita moninaisia elämänhallinnan ongelmia. Lainsäädäntö rajaa etsivän nuorisotyön 16 - 29 -vuotiaille. Järvenpään nuorisokeskuksen nuorisotyöntekijät kertovat etteivät kuitenkaan kieltäydy yli 25-vuotiaiden palvelutarpeesta. Alle 25-vuotiaiden palvelutarpeeseen kiinnitetty erityishuomio tulee lähinnä työnantajan toiveesta. (Haastattelu 3.)

Yhteiskunnasta syrjäytyneet nuoret tarvitsevat selviytyäkseen tukea ja matalan kynnyksen palveluita, joiden avulla he voivat ensisijaisesti kuntoutua ja sen jälkeen opetella tarvittavia arkielämän taitoja, sekä käytännön työtaitoja (Etsivän työn toimintasuunnitelma vuodelle 2013). Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään, sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. (Haastattelu 3.)

Kunnan tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta kunnan työsuhteessa oleva henkilö tai viranhaltija järjestäessään etsivää nuorisotyötä. Nuorisotyöntekijällä tulee olla riittävästi kokemusta nuorten kanssa työskentelystä ja alaa vastaava koulutus. Kunta voi järjestää etsivää työtä myös yhdessä jonkun toisen kunnan kanssa ja hankkia nuorten palveluja tuottavalta toimijalta. Kunta vastaa siitä että etsivää työtä järjestetään lain mukaisesti. (Finlex, Nuorisolaki, 7 b § (20.8.2010/693.)

Järvenpään nuorisokeskuksesta kerrotaan että työharjoittelu on erinomainen keino kokeilla eri alojen työtehtäviä ennen koulutukseen tai työelämään hakeutumista. Pajalle otetaan 16-25 vuotiaita työmarkkinatukeen oikeutettuja nuoria. Kokemusta alan töistä ei tarvitse olla mutta kiinnostusta työhön olisi löydettävä. Samalla työnantajalla voi olla harjoittelussa 1 - 6 kuukautta. Harjoittelun aikana saa myös tavoitteellista yksilöohjausta ja tukea elämänhallintaan. Nuorisokeskuksen kautta voi päästä harjoitteluun nuorten työpajatoimintaan kaupungille esimerkiksi päiväkotiin, kouluun ja keittiö- tai siivoustyöhön. Pajalla voi tehdä myös metallitöitä, auton- ja pienkorjaustöitä, tekstiilitöitä, puu-, remontointi-, kunnostustöitä ja muita erikoisteknisiä työtehtäviä. Valinnanvaraa on laidasta laitaan.

Nuorisokeskuksen kautta on myös mahdollisuus päästä mukaan yrityksiin sekä järjestöihin. Nuorisokeskus tukee ja auttaa myös työnhakuun liittyvissä asioissa. Nuorisokeskuksella on myös omat Facebook internet-sivut, jota kautta nuoret saavat ajankohtaista tietoa keskuksen tapahtumista ja muun muassa nuorten pajalla tekemiä töitä esitetään sivustoilla. Internetin käyttö on huomattavasti yleistynyt nuorten keskuudessa, jonka vuoksi tämä on yksi keino tavoittaa nuoria. (Haastattelu 3.)

"Mikäli nuori saadaankin johonkin paikkaan opiskelemaan ja taustalla on mielenterveys- ja/tai päihdeongelmaa, työharjoitteluja, kuntouttavaa työtoimintaa niin asiakkuudet eivät usein ole kovinkaan lyhyitä. Etsivän työntekijän tarkoituksena on ohjata nuori johonkin palveluun." (Etsivä nuorisotyöntekijä.)

Järvenpään nuorisokeskuksessa toimii Joustavan opetuksen 9. luokka sekä peruskoulun päätötodistuksen numeronkorotusluokka. Nuorisokeskus tukee ja antaa neuvoa myös koulutuskokeiluun, ammatinvalinnan selkeyttämiseen, koulutus - ja oppilaitoshakuihin, sekä henkilökohtaiseen koulutusapuun. Riittävän pitkäkestoisen tuen tarjoamiseen ja nuorten tilanteen jälkiseurantaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Ei myöskään voida olettaa, että etsivän työn asiakkuudet olisivat lyhytkestoisia ja ongelmat nopeasti ratkaistavissa. (Haastattelu 3.)

"Kaikkihan sen ymmärtää että jos on kyseessä kaksikymppinen, aika moniongelmainenkin nuori, joita on aika iso osa ja joilla on luottamus pulaa, pettymyksiä ja kaiken maailman asioita taustalla, niin se että nuori kiinnittyy ensinnäkin meihin, vie aikaa ja tavallaan eihän se siirto mee sillä tavalla että ihminen pilkottaa osiin, niin että toi hoitaa ton ja ton vaan työ vaatii rinnalla kulkemista, motivoimista, mukana olemista eri palveluissa, tapaamisten varmisteluissa, mukaan menemisessä." (Etsivä nuorisotyöntekijä.)

Kouluaikana diagnosoitu oppimisvaikeus voi asettaa haasteita opiskeluille minkä vuoksi peruskoulun oppimäärä on saattanut jäädä kesken ja näin ollen suorittamatta. Etsivän työn asiakkaissa ovat korostuneet myös nuoret joilla on huomattavia oppimisen vaikeuksia ja joita ei ole koskaan tutkittu tai tutkimustulokset eivät syystä tai toisesta siirry eteenpäin. Julkiset työllisyyden edistämiseen pyrkivät palvelut eivät aina tavoita esimerkiksi maahanmuuttajanuoria, joiden oman aktiivisuuden esteenä saattaa olla esimerkiksi puutteellinen kielitaito, koulutuksen keskeytyminen ja heikko sosiaalinen verkosto. (Etsivän työn toimintasuunnitelma vuodelle 2013.)

Vaativimmissa tapauksissa etsivän nuorisotyön asiakkaana olevat nuoret ovat jo syrjäytyneet yhteiskunnasta. Useat heistä ovat menettäneet oikeutensa työttömyysetuuteen ja heidän toimeentulonsa perustuu toimeentulotukeen. Kyseisessä elämäntilanteessa olevista nuorista

valtaosalla syrjäytymiskehitys on jatkunut huomattavan pitkään, se on kumuloitunut ja saanut alkunsa jo edellisen sukupolven aikana. Näin ollen nuorten ei voida katsoa valinneen elämäntapaa jossa heidän toimeentulonsa on riippuvainen yhteiskunnan tarjoamasta tuesta. Tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus ja näköalattomuus, sekä taloudellisesti haasteellisissa olosuhteissa eläminen on lyönyt leimansa nuorten psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Liian vähäinen tarjonta sekä ympäristön paine saada aikaan nopea muutos ihmisissä joiden syrjäytymiskehitys on jatkunut usein vuosia, ovat haasteita etsivälle työlle. (Etsivän työn toimintasuunnitelma vuodelle 2013.)

10 Nuorten palvelut Järvenpäässä ja Tampereella

Järvenpäässä on tarjolla useita nuorille suunnattuja terveyteen liittyviä palveluita. Tästä huolimatta monet nuoret ovat tietämättömiä näistä tärkeistä palveluista, jonka vuoksi palveluita ei voi liikaa mainostaa. Nuorten kanssa työskentelevän on tärkeää muistaa keskustella nuoren kanssa myös terveyteen liittyvistä asioista sekä ohjata nuori oikeiden palveluiden piiriin. Usein syrjäytymisvaarassa tai jo syrjäytynyt nuori kantaa sisällään raskaita asioita joista puhuminen ammattilaisen kanssa on yksi merkittävimmistä keinoista purkaa pahan olon tunteita. (Järvenpään kaupunki 2013.)

Nuorten palveluilla on tehtävänä tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, sekä edistää sosiaalista vahvistumista ja aktiivista kansalaisuutta. Tärkeänä tehtävänä on myös parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Palveluita toteutetaan yhdessä nuorten ja heidän vanhempiensa kanssa mutta myös oppilaitosten ja muiden toimijoiden kanssa. (Järvenpään kaupunki 2013.)

Järvenpäässä toimiva Kehäkarhut ry on yhteistyössä Järvenpään sosiaalitoimiston ja poliisin kanssa. Seuran historiastakin käy ilmi monen nuoren auttaminen jaloilleen urheilun kautta. Kehäkarhujen tavoitteena on valmentaa nuoria kokonaisvaltaisesti, niin että siinä yhdistyvät psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen kokonaisuus. Seurassa vallitsee säännöt joita kaikkien osanottajien on noudatettava. Mahdollisiin häiriökäyttäytymisiin ja rikkeisiin puututaan. Järvenpään kehäkarhut on historiansa aika mahdollistanut monelle nuorelle mahdollisuuden kiinnittyä yhteiskuntaan. Yhteistyötä tehdään nuoren kanssa ja yhdessä viranomaisten kanssa. Järvenpään sosiaalitoimiston kautta nuoret ovat löytäneet urheilusta tärkeän tehtävän ja löytäneet väylän yhteiskuntaan. (Järvenpään kehäkarhut.)

Olemme huomanneet omakohtaisista kokemuksistakin kuinka tärkeää harrastus on nuorelle. Aikuissosiaalityössä nuoria kannustetaan harrastamaan. Joidenkin nuorten kohdalla kynnyksen lähtöä kokeilemaan jotain uutta voi olla suuri. Tästä syystä työntekijäkin voi hyvin ottaa puheeksi omaa mielenkiintoa koskevan harrastuksen aloittamisen. Fyysinen ja psyykinen hyvinvointi kulkevat käsi kädessä ja harrastuksen aloittaminen voi myös lisätä sosiaalisia suhteita. Nuovo on matalan kynnyksen paikka järvenpääläisille alle 18-vuotiaille nuorille. Nuovo tarjoaa palveluja nuorille joilla on ongelmia koulunkäynnissä, sosiaalisessa kanssakäymisessä, päihteiden käyttöä tai mielenterveysongelmia. Nuovon tavoitteena on tukea nuorta ja hänen perhettään, sekä auttaa erilaisissa ongelmatilanteissa kuten päihdekierteen katkaisemisessa. Nuovoon pääsee nuorisotyön, koulun oppilashuollon tai perhesosiaalityön kautta. Mikäli nuori itse tai joku hänen läheisensä tai verkostossa työskentelevä on huolissaan nuoren hyvinvoinnista, on tärkeää ottaa asia esille nuorisotyöntekijän, kuraattorin, opettajan, psykologin tai lääkärin kanssa. Tavoitteet, työskentelytavat ja aikataulut sovitaan yhdessä nuoren, vanhempien ja yhteistyötahojen kanssa. Työmenetelmiä ovat yksilötapaamiset ja keskustelut, konsul-

tointi, ryhmätoiminta, päihdearviot, kotikäynnit, lääkärin, psykiatrin sekä lastenpsykiatrin palvelut. Suomen Kotilääkäripalvelu Oy tuottaa Nuovon palvelut. (Nuovo.)

Erityisnuorisotyöllä tarkoitetaan ennaltaehkäisevää lastensuojelua sekä sosiaalista nuorisotyötä. Erityisnuorisotyön tavoitteena on syrjäytymisvaarassa olevien tai jo syrjäytyneiden, pääsääntöisesti 13-18 -vuotiaiden nuorten sekä heidän perheidensä tukeminen ja ohjaaminen. Mikäli nuoren huoltajalla ja/tai nuorella itsellään herää huoli esimerkiksi nuoren koulunkäynnistä, perhesuhteista tai vaikeuksista on hyvä kääntyä erityisnuorisotyön puoleen. Jokaisen nuoren kohdalla pohditaan yhdessä perheen ja muun verkoston kanssa tarvittava tuki. (Järvenpään erityisnuorisotyö.)

Koulunuorisotyö on uusi yhteistyömenetelmä Järvenpäässä. Se aloitetaan syksyllä 2013 ja yhteistyökumppaneina ovat Järvenpään kaupungin perusopetus ja nuorisotyö. Koulunuorisotyö kattaa kaikki järvenpääläiset yläkoulukäiset ja työn tarkoitus on antaa ennaltaehkäisevää tukea nuorille. Tarkoituksena on tukea nuoren sosiaalisia taitoja ja nuoren itsenäistymistä. Koulunuorisotyöntekijä järjestää teemoitettuja ryhmänohjaustunteja, joiden tarkoituksena on vahvistaa nuoren elämänhallinnan valmiuksia ja vuorovaikutussuhteita. Koulunuorisotyöntekijä on tavoitettavissa kullakin koululla viikoittain, jolloin nuorella on mahdollisuus mennä juttelemaan niin kouluun, kuin muuhunkin elämään liittyvistä ja askarruttavista aiheista. (Järvenpään koulunuorisotyö.)

Opiskelijoiden terveyden edistäminen, opiskeluiden tukeminen, terveen kasvun ja kehityksen tukeminen opiskeluiden ohella ovat opiskeluterveydenhuollon päätavoitteita. Myös päihdeongelmien ja mielenterveyshäiriöiden toteaminen ja hoitoon ohjaaminen ovat osa opiskelijaterveydenhuoltoa. Järvenpäässä opiskeluterveydenhuolto kuuluu toisen asteen tai ammattikorkeakoulun opiskelijoille riippumatta siitä mistä kotikunnasta opiskelija tulee. Opiskelija joka on Kelan opintotukilain mukaisessa opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa, eli lukiossa, toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa tai ammattikorkeakoulussa on oikeutettu saamaan opiskelijaterveydenhuollon palveluja. (Järvenpään opiskeluterveydenhuolto.)

Oppilaitoksissa terveydenhoitajilla on päivystysvastaanotot terveydenhoitajan ilmoitustaululla ilmoitettavina aikoina ja ajanvarauksella. Jokainen toisen asteen opiskelija kutsutaan terveystarkastukseen ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Ammattikorkeakoulussa opiskelevat kutsutaan tarkastukseen terveystarkastukseen perusteella. Terveydenhoitaja auttaa ja tukee mieltä askarruttavissa asioissa. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvat myös neuvola, seksuaaliterveyttä edistävät palvelut, sekä suun terveydenhuolto. Järvenpäässä palvelee myös nuorisopsykologi. Psykologin palvelut on suunnattu yli 16-vuotiaille järvenpääläisille nuorille, jotka suorittavat ammatillista perustutkintoa Keudan Järvenpään toimipisteissä tai Järvenpään lukiossa. Psykologi myös tukee peruskoulun päättäneitä nuoria, jotka etsivät opiskelu-

paikkaa tai ovat mukana esimerkiksi nuorisokeskuksen toiminnassa. (Järvenpään opiskeluterveydenhuolto.)

Kaikki psykologin kanssa käydyt keskustelut ovat luottamuksellisia. Tätä asiaa tulee nuorille korostaa sen vuoksi, ettei psykologille meno esty sen takia että pelätään asioiden päätyvän esimerkiksi vanhempien tietoisuuteen. Psykologin kanssa voi keskustella esimerkiksi päihdeidenkäyttöön, itsetuntoon, seksuaalisuuteen tai syömiseen liittyvistä ongelmista. Myös ahdistuksesta ja ihmissuhdevaikeuksista puhuminen psykologin kanssa voi helpottaa nuoren ahdistusta. Psykologin vastaanotto on lukion tiloissa. Vastaanotolle hakeudutaan ohjaamo- ja pajatoiminnan, terveydenhoitajan tai oppilaitoksen kautta. (Järvenpään kaupungin nuorisopsykologi.)

Nuorisokeskuksella on terveydenhoitajan vastaanotto kaksi kertaa viikossa. Pajatoiminnan alussa tavataan nuoret elämäntilanteen ja terveydentilan kartoituksen merkeissä sekä tarvittaessa annetaan jatko-ohjausta. Työssä korostuu moniammatillisen työn merkitys. (Järvenpään nuorisokeskus.)

Järvenpäässä on yhteensä neljä nuorisotaloa, joissa nuorella on mahdollisuus viettää vapaa-aikaa ja jutella muiden nuorten ja ohjaajien kanssa. Nuorisotaloilla on mahdollisuus pelata erilaisia pelejä, katsoa televisiota tai kuunnella musiikkia. Nuorisotalojen toimintaa kehitetään säännöllisesti ja nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa muutoksiin tuomalla esiin uusia ideoita. (Järvenpään nuorisotalo.)

Tampereen kaupunki tuottaa useita eri palveluja nuorille. Alla esittelemme muutamia esimerkkejä palveluista.

Nuorten talon asiakaskunta on 16- 29 - vuotiaat nuoret. Toiminta on osa Tampereen kaupungin etsivää työtä. Nuorten talossa vierailee eri yhteistyötahojen ammattilaisia. Tarkoituksena on tuoda palveluita nuoren lähetyville, jotta asiointikynnys olisi matala. Nuorten talossa saa apua arjesta kumpuaviin ongelmiin ilman juoksemista palvelusta toiseen. Jokaiselle nuorelle voidaan koota oma verkostonsa ratkaisemaan yhdessä nuoren asioita. Palveluiden kirjo on laaja. Nuorisotalolla vierailevat muun muassa päihdepalveluita tuottavien tahojen ammattilaiset, työ- ja elinkeinotoimiston virkailijat, rikosseuraamuslaitoksen työntekijät, Kelan virkailijat, sekä oppilaitosten edustajat. (Nuorten talo.)

Nuorisoneuvolan palvelut ovat tarkoitettu alle 22 - vuotiaille nuorille. Palvelua toteutetaan nuorten kanssa, jotka eivät ole työ- tai opiskelijaterveydenhuollon piirissä. Nuorisoneuvola tarjoaa apua itsenäistymisessä, seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä ja mielenterveyden ongelmassa. Nuorisoneuvolan ammattilaisina toimivat: terveydenhoitajat, psykiatrit, sekä lää-

kärit. Lievät psyykkiset häiriöt ja kriisit kyetään hoitamaan nuorisoneuvolan toimesta. (Nuorisoneuvola.)

Ylilyönti on osa Tampereen kaupungin Etsivää työtä. Palvelu toimii matalan kynnyksen periaatteella. Ylilyönti palveluna on suunnattu 16- 25 - vuotiaille nuorille. Palvelun tarkoituksena on auttaa nuoria heidän arkisissa ongelmissaan ja toteuttaa palveluohjausta, sekä tukea nuoren elämänhallintaa. (Ylilyönti.)

Psykiatrasta hoitoa antavia tahoja on Tampereella useita. Tipotien psykiatrian yksikössä tarjotaan nimenomaan 18- 25 -vuotiaille suunnattua hoitoa. Tipotien psykiatrian palveluissa keskitytään psykoosihäiriöiden arviointiin ja hoitoon, sekä nuorten aikuisten neuropsykiatriisiin häiriöihin. Hoidon kesto kestää keskimääräisesti vuodesta, kolmeen vuoteen saakka. Toimintakyvyn kohentaminen ja kuntoutukseen, sekä koulutukseen hakeutuminen ovat hoidon pää tavoitteita. (Tipotien psykiatria.)

11 Johtopäätökset

Johtopäätökset luvussa pyrimme vastaamaan tutkimuskysymyksiimme, joiden tarkoituksena oli selvittää nuorten syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä ja kuinka osallisuuden vahvistaminen ymmärretään sosiaalialalla tarkastelemissamme toimipaikoissa.

Tulosten myötä voidaan todeta että osallisuuden vahvistaminen ymmärrettiin hyvin samalla tavalla toimipaikasta riippumatta. Osallisuuden vahvistaminen on ensiarvoisen tärkeää nuorten toimintakyvyn ylläpitämisessä ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Osallisuuden vahvistamista kyetään tukemaan miltei samankaltaisten tapojen myötä, toimipaikasta riippumatta. Kaikki haastateltavat toivat esille osallisuuden vahvistamisessa vaadittavat periaatteet, kuten asiakaslähtöisyyden ja eettiset periaatteet.

Kaikkien haastateltavien näkemys osallisuuden vahvistamisesta painottui nuoren hyvinvointiin ja syrjäytymisen vastakohtaksi. Tampereen osalta todettiin, että nuorille suunnattuja palveluita on paljon tarjolla, sekä osallisuuden vahvistaminen on selkeästi näkyvillä nuorten kanssa tehtävässä työssä. Järvenpäässä koetaan puutetta nuorille suunnatuista matalan kynnyksen paikoista.

Haastatteluista ilmeni että osallisuuden vahvistamisella vaikutetaan nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja sitä kautta syrjäytymisen ehkäisyyn. Tampereen Vrev-hankkeen työntekijän haastattelussa todettiin, että heidän tekemä työ on enemmänkin syrjäytymiseen vaikuttamista kuin ennaltaehkäisemistä, sillä suurin osa asiakasryhmästä on jo syrjäytynyttä väestön osaa. Toteutuneet kohtaamiset luovat kuitenkin osallisuuden vahvistamista, jonka avulla syrjäytymisprosessiin pyritään vaikuttamaan. Osallisuus ajatus heijastuu, että asiakkaan motivaatioita muutokseen pyritään kasvattamaan.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että osallisuuden vahvistaminen ei vaadi aikuiselta suuria tekoja. Osallisuuden vahvistamisen toteutuksen suurin haaste on pikemminkin resurssit. Nuori tehdään osalliseksi kun hänelle annetaan mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin asioihin. Aikuissosiaalityössä nuorta osallistetaan tekemällä nuoren kanssa yhdessä suunnitelma, jossa pyritään tuomaan tarvittavia ja saatavia tukitoimia esille. Etsivän työn ja aikuissosiaalityön asiakkaat saattavat olla hyvin moniongelmaisia joka vaatii työntekijöiltä vahvaa ammatillisuutta ja moniosaamista. Nuori saattaa kärsiä samanaikaisesti päihde- ja mielenterveysongelmista ja hänellä saattaa olla puutteelliset elämäntaidot.

Järvenpäässä nuorisokeskuksella on alkanut paja, jossa osallisuuden vahvistaminen näkyy selkeästi. Nuorille annetaan mahdollisuus opetella elämän perustaitoja. Nuorten osallisuutta pyritään vahvistamaan myös nuorille suunnatuilla työharjoittelu mahdollisuuksilla. Nuoriso-

keskuksella voi tehdä eri alojen töitä oman kiinnostuksen kohteen mukaan. Kokeilun kautta nuoren motivaatio ja kiinnostus alaa kohtaan saattaa kasvaa ja nuori haluaa siirtyä opiskelemaan kyseistä alaa. Nuorisokeskuksen kautta nuori voi kokeilla työelämää ilman aiempaa kokemusta ja mahdollisesti työllistyä harjoittelun kautta. Työharjoittelupaikkoina toimivat kaupungin tarjoamat paikat.

Sekä Järvenpäässä, että Tampereella on panostettu eri ammattiryhmien tiiviiseen yhteistyöhön. Järvenpään aikuissosiaalityössä ja nuorisokeskuksella, sekä Tampereen kaupungin ehkäisevässä työssä palvelut tuodaan nuorten lähetyville. Samaan toimitilaan kokoontuvat eri alojen ammattilaiset auttamaan ja opastamaan nuoria. Tampereella kokemus eri tahojen välisestä viestinnästä on toimiva. Järvenpäässä taas viestinnän kehittäminen nostettiin esille. On paljon eri ammattiryhmien toimijoita, jotka eivät ole nuoren tilanteesta tilanteen vaatimalla tavalla selvillä.

Tampereen kaupungin etsivän työn toteuttama osallistava "lumipallo" toiminta saattaa tavoittaa nekin nuoret, joita etsivän työn työntekijät eivät tavoittaisi. "Lumipallo" toiminta on osallistavaa toimintaa sanan jokaisessa merkityksessä. Nuori otetaan huomioon, hänelle jaetaan tietoutta ja häntä kuunnellaan, näin nuori saa vaikuttamismahdollisuuden jota voi jakaa eteenpäin.

Mielestämme on erittäin huolestuttavaa että nykyään suurin osa palveluista tarjotaan kokonaan nettipalveluina. Tällöin nuoren sosiaalisen syrjäytymisen riski kasvaa. Kyseiset palvelut asettavat asiakkaita myös eriarvoiseen asemaan. Esimerkiksi työvoimatoimistossa ei voi enää asioida ilman ajanvarausta, vaan netistä tulee varata aika työntekijälle omilla verkkopankkitunnuksilla. Olemme kuitenkin törmänneet työssämme siihen, että kaikille asiakkaille ei myönnetä verkkopankkitunnuksia. Pankki voi kieltäytyä antamasta tunnuksia, sillä sen ei katsota vielä kuuluvan peruspankkipalveluksi. Syrjäytymisuhan alla olevat tai jo syrjäytyneet nuoret eivät siis välttämättä saa heille kuuluvia palveluita. Kuinka siis osallistamme asiakasta, jollemme saa häntä palveluiden piiriin asiakkaan tahdosta riippumatta. Tietokoneella asiointi vaarantaa nuoren sosiaaliset suhteet ja usein sovituille ajoille tulemisen kynnyks kasvaa.

On myös huolestuttavaa kuinka esimerkiksi toimeentulotuen hakeminen tuntuu nuorista normaalille arjelle ja toimeentulotukipäätösten toivotaan olevan pitkiä. Näinhän ei suinkaan pitäisi olla, vaan nuori tulisi saada mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti jonkin palvelun piiriin. Olemme myös havainneet valitettavan ilmiön jossa nuoret ovat pitkään työttöminä työnhakijoina ja kieltäytyvät tarjottavasti mahdollisuuksista. Etuuksilla eläminen vie liian usein voiton kun nuoren pitäisi olla koulussa tai työssä, koska kuukaudessa maksetut etuudet ovat lähes saman verran kuin kuukaudessa maksettu palkka. Nuori kuitenkin tarvitsee työkokemusta. Se on ehdottoman tärkeää ja avartaa maailman katsomusta, sekä herättää nuoren mielenkiintoa johonkin tiettyyn alaan. Tärkeinä asioina opinnäytetyötä tehdessämme nousivat esimerkiksi työkokeilut ja mahdollisuudet vierailta eri työpaikoilla.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä on vielä kehittämisen varaa valtakunnallisella tasolla. Kasvanut työttömyys, ilman opiskelupaikkaa jääneiden ja moninaisten ongelmien kanssa painivien nuorten ohjaaminen oikeiden palvelujen piiriin vaatii ennen kaikkea vahvaa moniammatillista osaamista ja ajankohtaista tietoa nuorten intresseistä. Moniammatillinen yhteistyö on ehdottoman tärkeää jotta kaikki tahot voivat olla nuoren tukena ja tietoisia nuorelle tarjottavista palveluista. On huolestuttavaa että esimerkiksi koulunkäyntiavustajien määrää vähennetään. On mahdotonta ajatella että opettaja voisi yksinään havaita esimerkiksi nuoren käyttäytymiseen liittyviä muutoksia tai koulukiusaamista kasvavissa koululuokissa.

Kasvatuksella on suuri rooli nuoren kehityksessä. On huolestuttavaa että jopa 20 prosenttia suomalaisista lapsista ja nuorista joutuu kohtaamaan perheväkivaltaa. Lapsena tehty huostaanotto jättää arvet ja ajaa suuremmalla todennäköisyydellä myös nuoren tekemään vääriä valintoja elämässään. Perhetyöntekijöiden tuki on usein korvaamatonta. Tuen avulla perheessä tartutaan arjen haasteisiin ja pyritään selviytymään sellaisista asioista jotka voivat tuntua ylitsepääsemättömiltä.

Yhteiskunnasta syrjäytyminen valitettavan usein lisää myös nuoren rikoskierteen aloittamista. Nuorena aloitettu rikoskierre on usein yhteydessä huonoon koulumenestykseen tai koulupu-dokkuuteen. Kun nuorella ei ole arjessa normaalia rytmiä kuten koulunkäyntiä tai työssäkäyn-tiä, kasvavat riskit rikosten tekemiseen. Myös kavereiden keskuudessa painostus tai rikosten hyväksyttävyys usein vievät nuoren väärälle polulle. Mikäli rikosten tekeminen ei jää yhteen näpistelykertaan ja sen katumiseen niin useimpien rikosten tekemisen riski kasvaa. Valitetta-van usein tämän kierteen katkaiseminen on haasteellista ja vie nuoren elämästä liian paljon tärkeää aikaa esimerkiksi kouluttautumiselle ja työelämään pääsemiselle.

Nuoren syrjäytymiseen vaikuttamisessa ja ennaltaehkäisyssä suurin vastuu on aikuisilla. Nuor-ten pahoinvointiin ja heikkoon sosiaaliseen asemaan tulee tarttua nopeasti ja tehokkaasti. Jokainen meistä on tai on ollut nuori ja kokenut sen tuomat myllerrykset eri tavoin. Kuitenkin tuki ja turvallinen ympäristö tarjoaa hyvät puitteet pahastikin eksyksissä olevalle nuorelle. Tukipalveluita tulee olla riittävästi ja niiden täytyy olla nuoren tarpeita vastaavia. Tukipalve-luissa ei tulisi säästää, sillä mikäli nuorelle ei ole tarjota tarvittavia palveluita niin myös syr-jäytymisen riski kasvaa. Syrjäytyminen on yhteiskunnalle äärimmäisen kallista. Aikuisiällä syrjäytymiseen tarttuminen on myös äärimmäisen haasteellista koska kynnyks esimerkiksi opis-keluiden aloittamiselle kasvaa. Tämän lisäksi vähäiseksi jäänyt työkokemus vaikeuttaa työ-markkinoille pääsyä. Varhainen puuttuminen kannattaa aina ja sillä on useimmiten kauaskan-toisia positiivisia vaikutuksia.

Lähteet

Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilen, Marika (1991) Nuoren aika. Porvoo: WSOY

Alasuutari, Pertti (1994) Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Oy

Anttolainen, Maija (2011) Nuorten alkoholin käyttö ja syrjäytyminen. "Ennaltaehkäisevää alkoholi- ja syrjäytymistoimintaa nuorille". Kymenlaakson ammattikoreakoulu. Opinnäytetyö. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36472/anttolainen_maija.pdf?sequence=1. Viitattu 9.10.2013

Autio, Minna & Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (2008) Polarisoituva nuoruus. Helsinki: Hakapaino.

Avoin haastattelu.

http://www.fsd.uta.fi/metodit/haastattelu/kvali/L6_3_1.html. Viitattu 7.10.2013.

Ehkäisevä mielenterveystyö

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/amis/mielen_hyvinvointi/hairioiden_ehkaisy. Viitattu 13.8.2013

Erhola, Marina (2013) Nuorten syrjäytymistä voidaan lähes aina ehkäistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Opetushallitus.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/nuorten_syrjaytyymista_voidaan_lahes_aina_ehkaista. Viitattu 25.10.2013.

Etsivä nuorisotyö (2013) Omnia.

<https://www.omnia.fi/web/tyopajat/etsiva-nuorisotyö>. Viitattu 13.11.2013

Finlex 2007. Lastensuojelulaki, kohdat 75 § ja 76 §.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P75>. Viitattu 26.10.2013

Finlex 2006. Nuorisolaki 2006/72.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. Viitattu 7.10.2013.

Haastattelu 1. Järvenpään aikuissosiaalityö, sosiaalityöntekijän haastattelu 14.8.2013

Haastattelu 2. Järvenpään aikuissosiaalityö, sosiaaliohjaajan haastattelu 16.9.2013

Haastattelu 3. Järvenpään nuorisokeskus, kaksi etsivää nuorisotyöntekijää 16.4.2013

Haastattelu 4. Tampereen kaupungin etsivä työ, etsivän työntekijän haastattelu 6.9.2013

Haastattelu 5. Tampereen Vrev-hankkeen työntekijän haastattelu 25.2.2013

Haaste

Lehti, Martti (2007) Nuorten henkikollisuus on Suomessa harvinaista. 2/2007, 10-11.

Helne, Tuula (toim.) (2002) Syrjäytymisen yhteiskunta. Helsinki: Stakes.

Helsingin sanomat, internet julkaisu. Viitattu 1.10.2013

<http://www.hs.fi/kaupunki/a1375147547493>

Himmelä, Herkko (2012) Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vaikutus nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/49547> Viitattu 9.10.2013.

Hirsjärvi, Sirkka. Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2004) Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jalovaara, Esko (2012) Suomesta ihmisläheinen, lapsia ja nuoria kannustava yhteiskunta. Tampere: Mediapinta.

Joensuu, Olli (2012) Nuorisotakuu, mitä se tekee? Suomen nuorisoyhteisö - Allianssi ry.
http://www.lskl.fi/files/1525/Olli_Joensuu.pdf

Johansson, Juhani (2004) Huoli lasten ja nuorten huumeiden käytöstä ja rikollisuudesta. Helsinki: Hakapaino.

Järvenpään aloitekanava
https://www.jarvenpaa.fi/--Aloitekanava--/sivu.tmpl?sivu_id=5199. Viitattu 13.8.2013

Järvenpään nuorisokeskuksen nettisivut
<http://www.sivustot.jarvenpaa.fi/nuoret/nuorisokeskus/>. Viitattu 13.8.2013

Järvenpään kaupungin nettisivut
http://jarvenpaa.fi/--Sosiaalipalvelut--/index.tmpl?sivu_id=5129. Viitattu 19.9.2013

Järvenpään erityisnuorisotyö
http://www.jarvenpaa.fi/--Erityisnuorisotyö--/sivu.tmpl?sivu_id=5184. Viitattu 19.9.2013

Järvenpään nuorisoparlamentti
https://www.jarvenpaa.fi/--Nuorisoparlamentti--/sivu.tmpl?sivu_id=5201. Viitattu 13.8.2013

Järvenpään nuorisopsykologi
http://www.jarvenpaa.fi/--Nuorisopsykologi--/sivu.tmpl?sivu_id=5947. Viitattu 19.9.2013.

Järvenpään koulunuorisotyö
http://www.jarvenpaa.fi/--Koulunuorisotyö--/sivu.tmpl?sivu_id=6793. Viitattu 19.9.2013

Järvenpään opiskeluterveydenhuolto
http://www.jarvenpaa.fi/--Opiskeluterveydenhuolto--/sivu.tmpl?sivu_id=5936. Viitattu 20.9.2013

Kaija, Juha (2013) Nuoria työttömiä suurehko kaupungillinen. MTV3 Internet sivut.
<http://www.mtv3.fi/uutiset/talous.shtml/2013/07/1783797/nuoria-tyottomia-suurehko-kaupungillinen>. Viitattu 24.7.2013

Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko (2012) Etsivässä työssä. Helsinki: LK-kirjat.

Karjalainen, Laura (2013) "Koska etsivä löytää ja vertainen ymmärtää." Loppuraportti, Vaihtoehto Rikolliselle Elämäntavalle Vertaistuella (VREV) -hanke. Tampere.

Kivivuori, Janne & Salmi, Venla (2005) Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995-2004. Helsinki: Hakapaino Oy

Korhonen Juha (2013) Mikä tekee nuoresta syrjäytyneen? Yle artikkeli. Viitattu 26.10.2013.
http://yle.fi/uutiset/mika_tekee_nuoresta_syrjaytyneen/6814529

Kouluterveyskysely 2011
<http://www.pshp.fi/download.aspx?ID=30879&GUID=%7B1963E97D-9B49-4843-8E2C-48338F390F51%7D>. Viitattu 6.10.2013.

Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (1999) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Nykypaino Oy

Kuumakuntien toimeentulotukiohjeet. Kuntien yhteinen toimeentulotuen myöntämishoje 2013. Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mustijoen perusturva, Nurmijärvi ja Tuusula.

Laine, Terhi. Hyväri, Susanna & Vuokila-Oikkonen, Päivi (2010) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.

Lehto, Oskari (2013) Keski-Uusimaa. Uudella maalla on työttömiä yli 14 000 henkilöä enemmän kuin vuosi sitten. Viitattu 7.10.2013.

Leinonen, Tuomas. Nuorten koulutuksen keskeyttäminen ja sen hinta. Sosiaalikehitys Oy, opit käyttöön hanke. Internet julkaisu.
http://www.sosiaalikehitys.com/uploads/Nuorten_syrjaytymisen_kustannukset.pdf. Viitattu 25.10.2013.

Liimatainen- Lamberg, Anna-Ester (1996) Syrjäytymisriskien ehkäisy, syrjäytyneiden koulutus- palvelut ja ohjaustoiminta. Arviointi 7/1996. Opetushallitus. Helsinki. Yliopistopaino Oy

Lindblom-Yläne, Sari. Niemelä, Raimo. Päivänsalo, Tiina-Maria. Tynjälä, Päivi (2006) Lukion psykologia 2. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Marttunen, Mauri (2009) Nuorten mielenterveysongelmat. Duodecim.
http://www.ebm-guidelines.com/dtk/shk/avaa?p_artikkeli=ttI00585. Viitattu 17.7.2013.

Matson-Mäkelä, Kirsi (2013) Rikollisuus kasvussa Pirkanmaalla.
http://yle.fi/uutiset/rikollisuus_kasvussa_pirkanmaalla/6662532. Viitattu 17.7.2013.

Mikkonen, Mika, Kauppinen, Jaana, Huovinen, Minna, Aalto, Erja (2007) Etsivä työ. Euroopan syrjäytyneiden väestönosien parissa. Suuntaviivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin. Foundation Regenboog AMOC: Amsterdam.

Mol internet julkaisu. Tietojen luovutus etsivää nuorisotyötä varten (2011).
http://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/03_nuoret/09_tietojenluovutus/index.jsp. Viitattu 11.11.2013.

Nuorisoneuvola
<http://www.tampere.fi/terveyspalvelut/neurolat/nuoriso.html>. Viitattu 7.10.2013.

Nuorten talo
<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/nuortentalo.html>. Viitattu 7.10.2013.

Nuorten Tampere
http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&ved=0CEMQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.tampere.fi%2Ftiedostot%2F5nmiYN7zj%2FLasten_ ja_nuorten_palvelut.pdf&ei=aLRoUqC7LoWm4AT704DQCg&usq=AFQjCNH21TKjKJ10_9wkNz387wB4yxHI6g&bvm=bv.55123115,d.bGE. Viitattu 7.10.2013

Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen
http://www.socialkompetens.fi/ep/tiedostot/nuorten_paihdehairioiden_varhaistunnistaminen_arvo.pdf. Viitattu 7.10.2013

Nuovo
http://www.jarvenpaa.fi/sivu.tmpl?sivu_id=6044;d=6044. Viitattu 19.9.2013

Nurminen, Tiina(2012) Nuorisofoorumin osallistuminen lauta ja johtokuntien sekä kaupunginvaltuuston toimintaan. http://www.tampere.fi/material/attachments/t/6C7T1mb2N/Tre_Nuorisofoorumi_raportti_081112.pdf. Viitattu 8.10.2013.

Opinnäytetyöpakki internetsivut. Kajaanin ammattikorkeakoulu.

Oranen, Mikko (2008) Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki. Multiprint.

Oranen, Mikko (2007) Mitä mieltä?! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Lastensuojelun kehittämisohjelman osahankkeen raportti.
http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.sosiaaliporssi.fi%2Ffile%2F5a3129ac-bd59-46c7-b95f-379d04d1457c%2FOsallisuus-raportti%2BOranen.pdf&ei=GPFUUoL-IMr_4QSnrYHgBA&usg=AFQjCNHLECiTu5thlnnfuFQqmLIOv90YsQ

Osallisuuden edistäminen.
http://www.stm.fi/hyvinvointi/osallisuuden_edistaminen. Viitattu 9.10.2013.

Osallisuus syrjäytymisen vastaparina.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/organisaatio/rakenne/yksikot/osallisuuden_edistaminen/osallisuus_syrjaytymisen_vastaparina. Viitattu 7.10.2013.

Pirkanmaan mielenterveys- ja päihdestrategia 2013-2016
<http://sastamala.tjhosting.com/kokous/20132876-7-50348.PDF>. Viitattu 7.10.2013.

Pirkanen, Marjatta (2011) Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteettömyyden edistämiseksi - toimintaohjeita 2011.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a20fe9f6-b934-4385-81ec-1f47cb1d9ad0>. Viitattu 26.10.2013

Rikollisuustilanne 2011
<http://www.optula.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURIsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;filename=kehitys.pdf&SSURLscontext=Satellite+Server&blobwhere=1379274548146&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>. Viitattu 13.8.2013

Riski- ja suojaavat tekijät päihdekäytölle
<http://cre8tiveyouthink.files.wordpress.com/2011/12/social-developmental-prevention-and-yd.pdf>. Viitattu 6.10.2013

Simoska, Marjatta (2013) Nuorten syrjäytyminen näkyy myös yhteiskuntapalvelussa. Suomenmaan internetjulkaisu.
http://www.suomenmaa.fi/etusivu/nuorten_syrj%C3%A4ytyminen_n%C3%A4kyy_my%C3%B6s_yhdyskuntapalvelussa_6605874.html. Viitattu 25.10.2013

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja (2013). Toimeentulotukiopas soveltajille. Helsinki.

Syrjäytymisessä suomalaisen yhteiskunnan suurin uhka, 2006.
<http://www.paihdelinkki.fi/mediassa/syrjaytymisessa-suomalaisen-yhteiskunnan-suurin-uhka>. Viitattu 7.10.2013

Tampereen kaupungin päihdepoliittinen suunnitelma 2009-2012
http://www.tampere.fi/material/attachments/t/5IY4ZrrZw/Tampereen_kaupungin_paihdepoliittinen_VALTUUSTO.pdf. Viitattu 7.10.2013.

Tarvainen, Tom. Pietiläinen, Ville & Kuure, Tapio (2007) Nuoret eivät odota, palvelurakenteen muutos nyt. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:61.

TEM -nuorisotakuu Internet sivut

http://www.tem.fi/nuorisotakuu/info/ajankohtaista/ajankohtaista_arkisto?111820_m=108810. Viitattu 7.10.2013

THL (2013). Lainsäädäntö velvoittaa lasten ja nuorten osallisuuteen.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/johdon_tueksi/lasten_ja_nuorten_vaikuttamismahdollisuudet/lainsaadanto. Viitattu 25.10.2013

Tervonen, J (2009) Jotos- Polku osallisuuteen. Tampere.

http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.nuorentampere.fi%2Findex.php%2Fdownload_file%2Fview%2F1017%2F450%2F&ei=yOFoUvKTFobx4gTsh4HoCQ&usg=AFQjCNEDnoK9LhqGezHiUdFSuzjiplyB6A&bvm=bv.55123115,d.bGE. Viitattu 7.10.2013, 12.11.2013

Tilastokeskus (2013) Työvoimatutkimus 2013. Internet sivut

http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2013/06/tyti_2013_06_2013-07-23_tie_001_fi. Viitattu 17.9.2013

Tilastokeskus (2013) Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon suorittaneita oli 36 500 vuonna 2012. Internet sivut.

http://www.tilastokeskus.fi/til/aop/2012/02/aop_2012_02_2013-08-29_tie_002_fi.html. Viitattu 27.10.2013

Tipotie

<http://www.tampere.fi/terveyspalvelut/mielenterveys/aikuiset/tipotie.html>. Viitattu 7.10.2013.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2013) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki :Tammi

Ukkonen, Milla (2012) Osallisuutta nuorisotyön ja työllistämisen risteyksessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 7.10.2013.

Vanhempainnetti (2013) Nuori viettää liikaa aikaa tietokoneella. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/nuori_viettaa_liikaa_aikaa_tieto/. Viitattu 17.9.2013

Viinikangas, Katja (2011) Osallisuus osana Raahelaista nuorisotyötä. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 9.10.2013.

Vrev-hanke. 2012.

<http://www.kris.fi/kris-tampere/vrev-etsiva-tyo/>. Viitattu 10.8.2013

Ylilyönti

<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/lastensuojelu/ehkaiseva/etsivatyo.html>. Viitattu 6.0.2013

13 Liitteet

Liite 1. Sopimus opinnäytetyöstä

Liite 2. Järvenpään kaupungin tutkimuslupapäätös

Liite 3. Tutkimuskysymykset avoimen haastattelun aineiston pohjaksi

Liite 4. Taulukko: Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen tutkinnon suorittaneet koulutusaloittain vuonna 2012.

Liite 5. Kuvio: Osallistumisen tasot Tampereella

Liite 1. Sopimus opinnäytetyöstä

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

1. SOPIJAPUOLET JA YHTEYSTIEDOT

1.1 Opinnäytetyön tekijä(t) ja yhteystiedot

Anni Toropainen

anni.toropainen@laurea.fi

Heidi Sihvo

heidi.sihvo@laurea.fi

1.2 Työelämän yhteyshenkilö ja yhteystiedot

Tanja Bergman

Aikuissosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä

Järvenpään kaupunki/
LicEd, M.Soc.Sc

Terveyspalveluiden ja aikuissosiaalityön palvelualue

Hallintokatu 2, PL 41,

ari.heikkinen@laurea.fi

04401 JÄRVENPÄÄ

fax. 09-2719 2840, puh. vaihde 09-27191

tanja.bergman@jarvenpaa.fi

Puhelin: 040-315 3414

Ari Heikkinen

Lehtori, KL, YTM/
Senior Lecturer,

+358 46 856 7334

2. OPINNÄYTETYÖ

2.1 Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus ja jos on osa laajempaa hanketta, yhteys sen tavoitteisiin.

Aihe on nuorten syrjäytymiseen vaikuttaminen ja osallisuuden vahvistaminen eri toimijakentillä. Lähdemme tutkimaan kokonaisvaltaisesti sitä, mitä nuorten syrjäytyminen tarkoittaa sekä miten työntekijän näkökulmasta tähän ilmiöön voidaan vaikuttaa. Rajaamme aiheen

tarkasti niin että tutkimme aihetta nimenomaan työntekijöiden näkökulmasta haastattelemal-
la Järvenpään nuorisokeskuksen kahta etsivää nuorisotyöntekijää, aikuissosiaalityön nuorten
tiimissä työskentelevää sosiaalityöntekijää, sekä Tampereen Kris ry:n työntekijää.

2.2 Opinnäytetyön toteutustapa

Menetelmällisinä ratkaisukeinoina tutustumme eri toimijatahoihin ja selvitämme kuinka Jär-
venpään sosiaaliviraston ja nuorisokeskuksen, sekä Tampereen Kris Ry:n VREV- hankkeessa
osallisuuden vahvistaminen näkyy ja kuinka se ymmärretään työntekijän näkökulmasta. Käsit-
telemme eri näkökulmista syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä ja eri toimitahojen tukimuoto-
ja.

2.3 Alustava aikataulu

- Suunnitelman esittely toukokuun lopulla (esitetty)
- Teoriatiedon kerääminen suunnitelman esittelyn jälkeen
- Haastattelut kesällä 2013
- Tavoitteenamme on tehdä opinnäytetyö annettujen määräaikojen ja aikataulun mukaisesti, niin että työ olisi valmis syksyllä 2013.
- Valmistuminen joulukuussa 2013

2.4 Miten tuloksia tullaan hyödyntämään

Työssämme pyrimme tuomaan esille kyseisten tahojen toimivuutta ja osallisuuden vahvistami-
sen onnistumista. Ylitämme tavoittemme, jos löydämme opinnäytetyötä tehdessämme joita-
kin kehittämisen kohteita kyseisten tahojen toiminnassa, jolloin tahot voivat kehittää toimin-
toaan ja näin saada lisätuloksia toimivuudelleen. Henkilökohtaisena tavoitteenamme on saada
laajasti ajankohtaista tietoa nuorten syrjäytymisestä ja siihen vaikuttamisesta. Kaiken kaikki-
aan opinnäytetyön tavoitteena on kehittää omaa ammatillista työtettä -ja tietoutta.

3. TYÖELÄMÄN YHTEYSHENKILÖN ROOLI OPINNÄYTETYÖSSÄ

(Esim. tausta-aineistojen, tilojen ja materiaalien käyttö, avustaminen haastateltavien han-
kinnassa, osallistuminen opinnäytetyön ohjaamiseen, arviointiin jne.)

Yhteyshenkilöiden kanssa keskusteltu opinnäytetyöprosessin etenemisestä, sekä siihen liittyvästä tausta-aineistosta. Haastateltavien kanssa sovittu päivämäärät jolloin haastattelut ta-
pahtuvat.

4. OPISKELIJAN VASTUUT

4.1 *Sitoudun toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Sitou-
dun pitämään*

*luottamuksellisena tiedonhankinnan yhteydessä saamani yksityishenkilöitä koskevat
tiedot ja*

*sellaiset asiakirjat ja aineistot, jotka pitävät niiden luonteen ja niihin liittyvän il-
meisen*

salassapitointressin vuoksi ymmärtää luottamuksellisiksi.

5. MUUTA MAHDOLLISTA SOVITTAVAA

Tätä sopimusta on tehty kaksi samanlaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Paikka ja päiväys

Osapuolten allekirjoitukset

Liite 2. Järvenpään kaupungin tutkimuslupapäätös

JÄRVENPÄÄN KAUPUNKI
Sivistyksen ja vapaa-ajan palvelualue
Koulutus- ja ohjauspalvelut

PÄÄTÖS

2.8.2013 § 1

SIVA 1413/2013
Kaava U.13.00

Koulutusjohtaja

Asia	Tutkimuslupahakemus: Nuorten syrjäytymiseen vaikuttaminen ja osallisuuden vahvistaminen eri toimijakentillä.
Selostus asiasta	<p>Opiskelijat Anni Toropainen ja Heidi Sihvo ovat anoneet tutkimuslupaa Rikosseuraamusalan koulutusohjelman sosionomitutkinnon opinnäytetyötään varten. Opinnäytetyön aihe on "Nuorten syrjäytymiseen vaikuttaminen ja osallisuuden vahvistaminen eri toimijakentillä".</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on kerätä tietoa nuorten syrjäytymisestä sekä siihen vaikuttavista tekijöistä. Pyrkimyksenä on selvittää kuinka nuorten syrjäytymiseen kyetään vaikuttamaan ja kuinka nuorille järjestettävät tukitoimet palvelevat syrjäytymisen ehkäisyssä. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, jossa aihe rajataan tutkimalla ilmiöitä työntekijöiden näkökulmasta haastatteleamalla mm. Järvenpään Nuorisokeskuksen etsiviä nuorisotyöntekijöitä ja aikuissosiaalityön nuortentimissä työskentelevää sosiaalityöntekijää. Työssä ei käytetä asiakastietoja. Opiskelijat sitoutuvat toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti sekä olemaan ilmaiseamatta tai luovuttamatta luottamuksellisia pidettäviä tietoja sivul-lisille.</p> <p>Opinnäytetyöstä tehdään sopimus Laurea ammattikorkeakoulun, Järvenpään kaupungin sekä opiskelijoiden Anni Toropainen ja Heidi Sihvo välillä.</p>
Päätös ja sen perustelut	<p>Myönnän tutkimusluvan opiskelijoille Anni Toropainen ja Heidi Sihvo opinnäytetyötä "Nuorten syrjäytymiseen vaikuttaminen ja osallisuuden vahvistaminen eri toimijakentillä" varten. Opinnäytetyön ohjaajana toimii Laurea ammattikorkeakoulun osalta lehtori Ari Heikkinen ja Järvenpään kaupungin osalta aikuissosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä Tanja Bergman. Opinnäytetyön arvioitu valmistusajankohta on marraskuu 2013. Valmis työ tulee Järvenpään kaupungin Nuorisokeskuksen monialaisten palveluiden kehittämistyön käyttöön.</p> <p> Koulutusjohtaja Jari Lausvaara</p>
Muutoksenhaku	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen).</p> <p>Oikaisuvaatimus tulee tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä tai käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.</p> <p>Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja siitä on käytävä ilmi oikaisua vaativan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi. Oikaisuvaatimus tulee toimittaa oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuajan päättymistä henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä, postitse, telefaxilla tai sähköpostilla.</p>

Liite 3. Tutkimuskysymykset avoimen keskustelun aineistopohjaksi

Keitä ovat yhteiskunnasta syrjäytyneet nuoret?

Kuinka paljon työttömiä tai vailla koulutusta olevia nuoria on?

Kuinka paljon luvut ovat kasvaneet viime vuosina?

Mitkä ovat nuorten kanssa tehtävän työn tavoitteet?

Millaisia ovat nuorten kanssa tehtävän työn haasteet?

Millaisia menetelmiä työssä käytetään?

Mikä on yhteistyökumppaneiden merkitys työssä?

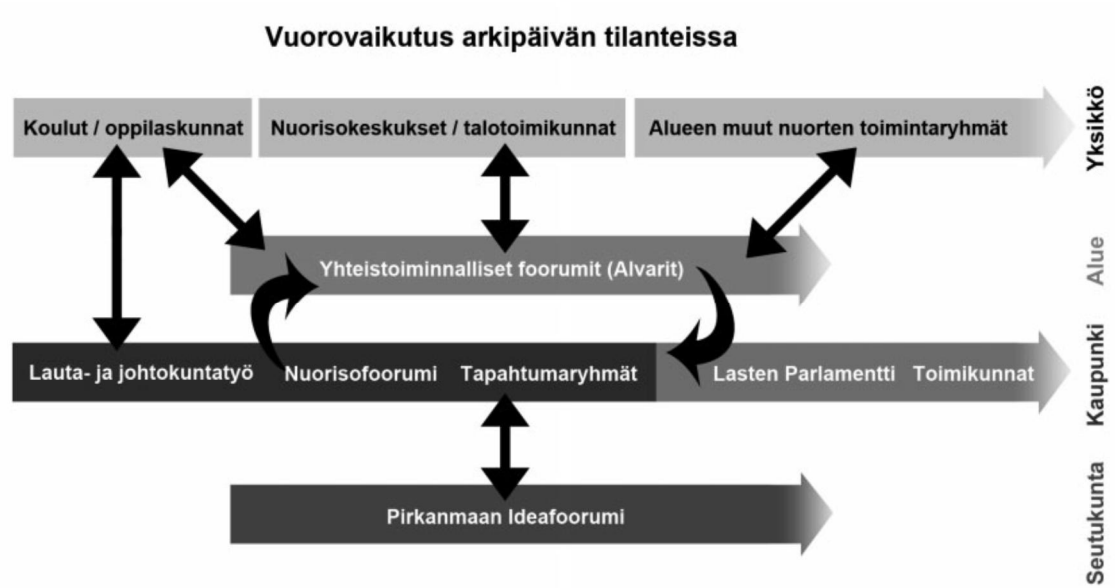
Millä tavoin työtä nuorten kanssa tulisi kehittää?

Liite 4. Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen tutkinnon suorittaneet koulutusaloittain vuonna 2012.

Koulutusala	Tutkinnon suorittaneet, yhteensä	Tutkinnon suorittaneet, miehet	Tutkinnon suorittaneet, naiset
Yhteensä	36 532	19 110	17 422
Humanistinen ja kasvatusala	643	118	525
Kulttuuriala	2 684	903	1 781
Liiketalouden ja hallinnon ala	4 152	1 473	2 679
Luonnontieteiden ala	1 104	980	124
Tekniikan ja liikenteen ala	15 206	12 548	2 658
Luonnonvara- ja ympäristöala	1 879	857	1 022
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	6 066	628	5 438
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	4 236	1 146	3 090
Muu koulutus	562	457	105

Lähde: Koulutustilastot. Tilastokeskus

Liite 5. Osallistumisen tasot Tampereella

Lähde: Tervonen, J (2009) Jotos- Polku osallisuuteen. Tampere.